



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

In Evangelia: Qvæ Vsitato More in diebus Dominicis & Festis proponuntur, Annotationes Philippi Melanth.

Melanchthon, Philipp

Vuitebergæ, 1544

VD16 E 4532

Enarrationes Qvarvndam historiarum Euangelij, quae leguntur certis diebus Festis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35272

ENARRA TIONES QVARVN

dam historiarum Euangelij,
quæ leguntur certis diebus
Festis.

DE S. STEPHANO.
historia, Actorum VI. & VII.

STEPHANVS PLENVS
gratia & fortitudine, faciebat pro-
digia & signa magna in populo.
Surrexerunt autem quidam de Syna-
goga quæ dicitur Libertinorum, &
Cyrenensium, & Alexandrinorum, &
eorû, qui erant a Cilicia & Asia, dispu-
tantes cum Stephano, & non poterant
resistere sapientiæ, & spiritui quo loque-
batur. Tunc submiserunt viros qui di-
cerent, Quia audiuimus eum loquen-
tem uerba blasphema in Mosen, & De-
um. Commoueruntq; populum & se-
niores, & scribas, & inuadentes arripu-
erunt eum, & adduxerunt in conciliû,
& statuerunt falsos testes, qui dicerent,
Homo iste non cessat loqui uerba
A blasphema

DE SANCTO

blasphema aduersus locum sanctum hunc, & legem. Audiuimus enim eum dicentem, quod IESUS Nazarenus hic destruet locum istum, & mutabit mores quos tradidit nobis Moses. At cum intuerentur eum omnes qui sedebant in cōcilio, uidebant faciem eius tanquam faciem Angeli.

Dixit autem princeps sacerdotum, an hæc ita se haberent: At ipse ait, Viri fratres, & patres, audite. Deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahamæ, cū esset in Mesopotamia, priusquam moraretur in Charran, & dixit ad illum, Exi de terra tua, & de cognatione tua, & ueni in terram quam monstrauero tibi. Tunc exijt de terra Chaldeorū, & habitauit in Charran. Et inde postquam pater eius mortuus est, transtulit illum in terram istam, in qua uos nunc habitatis. Et non dedit illi hæreditatē in ea, neq; passum pedis, sed promisit se daturū eam possidendam ipsi & semini eius post ipsum, cum nondum haberet filium.

Locutus est autem Deus sic, Erit semen

STEPHANO.

semen tuū inquilinum in terra aliena,
& seruitate illud subijcient, & male tra-
stabunt annis quadringentis, & gen-
tem cui seruiuerint, iudicabo ego, dixit
Deus, & post hæc exhibunt, & seruient
mihi in loco isto. Et dedit illi testamen-
tum circumcisionis Et hic genuit Isaac
& circumcidit eum die octaua, & Isaac,
Iacob, & Iacob duodecim patriarchas.

ET Patriarchæ æmulantes Ioseph
uendiderunt in Aegyptum, Et erat De-
us cum eo, & eripuit eum ex omnibus
tribulationibus eius, & dedit ei grati-
am & sapientiam coram Pharaone re-
ge Aegypti, & constituit eum ducem
super Aegyptum, & totam domum
suam.

Venit autem fames in uniuersam
terram Aegypti & Chanaan, & tribula-
tio magna, nec inueniebant cibos Pa-
tres nostri.

Et descendit Iacob in Aegyptum,
& defunctus est ipse & Patres nostri, Et
translati sunt in Sichem, & positi sunt
in sepulchro quod emit Abraham pre-

DE SANCTO

cio argenti, a filijs Emor, filij Sichem.
Cum autem appropinquaret tempus promissionis, quam iurauerat Deus Abrahæ, creuit populus & multiplicatus est in Aegypto, donec surrexit alius rex, qui non norat Ioseph. Hic fraudes machinatus contra genus nostrum, male tractauit patres nostros, ut exponerent infantes suos, ne uiuificarentur. Eodem tempore natus est Moses, & erat gratus Deo, qui nutritus est tribus mensibus in domo patris. Exposito autem illo, sustulit eum filia Pharaonis, & nutriuit eum sibi in filium. Et eruditus est Moses omni sapientia Aegyptiorum, erat autem potens operibus, & in uerbis.

Hic est Moses qui dixit filijs Israel, Prophetam suscitabit uobis Dominus Deus uester de fratribus uestris, tanquam me, ipsum audietis.

Tabernaculum testimonij, fuit patribus nostris in deserto, sicut disposuit loquens ad Mosén, ut faceret illud secundum formam quam uiderat. Quod
& susce

STEPHANO.

& susceperunt patres nostri, & importarunt cum Iosue in possessione gentium, quas expulit Deus a facie patrum nostrorum, usque ad dies David, Qui inuenit gratiam coram DEO, & petijt ut inueniret tabernaculum Deo Jacob. Salomon autem ædificauit illi domum.

Sed altissimus non habitat in manu factis templis, sicut Propheta dicit, Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Qualem domum ædificabitis mihi, dicit dominus, aut quis locus requietionis meæ est? Nonne manus mea fecit hæc omnia?

Duri ceruice, & incircumcisi corde & auribus, uos semper Spiritui sancto resistitis, sicut patres uestri, ita & uos. Quem Prophetarum non sunt persecuti patres uestri? Et occiderunt eos, qui prænunderunt de aduentu iusti, cuius uos nunc proditores & occisores facti estis, qui accepistis legem per dispositiones Angelorum, & non seruastis.

Audientes autem hæc, dissecabantur cordi-

A 3

tur cordi-

DE SANCTO

tur cordibus suis, & stridebant dentibus suis in eum. Cum autem esset plenus spiritu sancto, intentis oculis in cœlum uidit gloriam Dei, & Iesum stantem a dextris DEI. Et ait. Ecce uideo cœlos apertos, & filium hominis stantem a dextris DEI. Exclamantes autem uoce magna continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum, & eiectum eum extra ciuitatem lapidabant. Et testes deposuerunt uestimenta ad pedes adolescentis, qui uocabatur Saulus, & lapidabant Stephanum inuocantem & dicentem. Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamauit uoce magna, Domine ne statuas illis peccatum hoc, Et, cum hoc dixisset, obdormiuit.

SEMPER duo considerentur in historijs Sanctorum, genus doctrine quod confitentur, deinde uita & mores. Doctrina & inuocatio Dei discernit pios ab Ethnicis uirtute præditis, & sententijs ac testimonio consentaneam doctrinam, eruditur & confirmatur Ecclesia

sis

STEPHANO.

fia. Præcipue enim ob hanc causam ab initio missi sunt Prophetae, & alij Doctores, qui uarijs certaminibus & periculis inclaruerunt, ut hoc modo doctrina subinde instauraretur, et propagaretur, & posteri nouis testimonijs confirmarentur. Sic & Apostoli & eorum discipuli missi sunt ad docendum, & ad subeunda certamina propter doctrinam, ut Ecclesia erudiretur, & haberet certa testimonia doctrinae. Ideo eorum historiae considerandae sunt, ut confessio eorum doceat nos, non ut inuocentur Ethnico more.

QVAE FVIT IGITVR doctrina Stephani:

IUDAEI accusant eum, quod contra templum & contra legem blasphemias dixerit. Magna controuersia fuit, & de re omnium maxima, uidelicet, de Lege Dei, & cultu quem instituerat. Hæc Stephanus dicit Deo displicere, & interitura esse. Hæc aduersarij iudicabant esse crimina contra primam tabulam, blasphemia, sceleretica, deinde etiam sediciosa: Quia hæc doctrina distractionem faciebat istius politie. Semper existunt similes contentiones, quoties Deus emendat Ecclesiam, Hypocritæ clamitant

A A

cultum

DE SANCTO

cultum Dei labefactari, sapientes queruntur distrahi imperia.

QVID IGITUR DISCENDUM est ex hac Stephani historia?

PPRIMUM hoc in genere discatur, quod necesse sit mandatum de confessione illis querelis anteferre. Graue crimen est, quod dicunt aduersarij aboleri à nobis cultum Dei, & legibus laxatis confirmari licentiam. Graue est & alterum crimen, quod dicimur distrahere Respub. mutato genere doctrinae. His accusatioribus homo modestus non potest non moueri, sed tamen anteferendum est mandatum de confessione: Si quis negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre caelesti.

SECUNDO DOCTRINA ipsa cognoscatur.

Stephanus docet ritus templi non esse cultus Dei, & negat Iudaeos iustos esse Lege, Negat peccatum tolli cultibus illis, Praedicat & templi destructionem, & excidium totius politiae, ut ostendat regnum Christi esse aeternum regnum, & non mundanam politiam. In hac disputatione
Summa

STEPHANO.

Summa Euangelij comprehenditur: Quia negat sacrificijs tolli peccata, Ostendit propter Messiam donari remissionem peccatorum, Quia negat ritus templi esse cultus Dei, monstrat alios, scilicet, poenitentiam, fidem, inuocationem, fiducia Messiae, qua inchoatur in nobis noua lux, noua obedientia & uita aeterna, sicut CHRISTUS inquit, Haec est uita aeterna, ut agnoscant te Deum uerum, & quem misisti Iesum esse Christum. Has res, uidelicet, poenitentiam, fidem, inuocationem, nouam obedientiam spiritualem, dixit Stephanus esse ueros cultus, & propter has res missum esse filium Dei, non ut occuparet mundi imperium. Ideoq; testatus est, templum, & ritus interituros esse, ut extet testimonium iudicij Dei, quod hi ritus non sint iusticia regni Messiae.

Hanc eandem sententiam in longa contione postea tractat Stephanus, cuius contionis hic est status: Quod datae sint promissiones de uenturo Messia, & fuerit Ecclesia etiam cum nondum esset templum, Nec cultum uerum esse hos ritus templi, sed credere DEI promissionibus de Messia, & in hac fide eum inuocare,

Eandem doctrinam complectitur disputatio, quae adfirmat regnum CHRISTI non esse

A S

mundanū

DE SANCTO

mundanum, quia statim querendum est, cur passus sit, scilicet, ut esset uictima pro peccato: Item, quale sit regnum, quæ sint eius beneficia, uidelicet remissio peccati, inchoatio uitæ æternæ per spiritum sanctum, & donatio uitæ æternæ. Hæc beneficia inchoantur in hac uita per fidem. Et ex hac Hypothesi sequebantur illa: ut constaret regnum Messie non esse mundanum, secuturum esse excidium Urbis, Templi, & totius politie Iudaicæ, sicut Daniel prædixerat.

HAEC disputata sunt à Stephano, qui facile poterat conuincere Iudeos. Daniel clarè prædixit urbis excidium, mox post aduentum Messie. Hinc perspicuè sequitur, regnum Messie non esse mundanum, Item, ritus templi non esse ueros cultus, non enim interirent: sed alios cultus describi in Ieremia. Ecce dabo Legem meam in corda eorum. Item, omnis qui inuocauerit nomen Domini saluus erit. Item in Psalmo, Tu es sacerdos secundum ordinem Melchizedech. Interibit igitur sacerdotium Leui.

TERTIO.

Dictum est de doctrina Stephani: pertinet autem ad doctrinam testimonium Stephani

STEPHANO.

Stephani quod adfirmat se uidere CHRISTUM
stantem ad dextram Dei. Nam hoc exemplo
monemur, quale sit regnum Christi. Non ita
discessit, ut negligat Ecclesiam, sed uerè eam
respicit, adest ei, propugnat eam, iuuat morien-
tes, sicut & ipse dicit: Sine me nihil potestis fa-
cere. Item, Pater meus usq; modo operatur, &
ego operor. Item, ubicunq; sunt congregati duo
aut tres in nomine meo, in medio eorum sum.
Nec frustra se hic ostendit Stephano, nec prop-
ter ipsum tantum, sed multo magis propter uni-
uersam Ecclesiam. Sic omnes pij in omnibus peri-
culis, sic in morte respici se & curari statuunt,
perinde ac si oculis Christum cernerent, ut uidit,
Stephanus. Ideo hoc exemplum infigamus animis,
ut quotidie nos de regno Christi admoneat, ut
cogitemus non ociosum esse, sed uerè opitulari
eum, & dare aeterna bona.

QUARTO DE PASSIONE STEPHANI.

IUDAEI expectabant Messiam daturum im-
peria & opes: at exemplum Stephani osten-
dit, in hac uita Ecclesiam subiectam esse
cruci, sed accipere iusticiam, spiritū sanctum, &
donari

DE SANCTO

donari post hanc uitam, eterna gloria. Ideò Stephanus interficitur, ut reliqui discerent, regnum Messiae non esse mundanum imperium, & suaue ocium. Absurdum autem uidetur rationi humane, iustos & populum Dei, tamen oportere subiectos esse ærumnis, & quidem multò durius premi, quàm ullos alios homines. Impij tenent magna imperia, ut nunc Turci & alij Tyranni. Interim Ecclesia est miserabilis coetus, & uerè, ut Psalmus ait, Oues destinatæ ad mactationem. Nec leuiter offendit hæc species iudicia humana. Sed Ecclesia scit causas, cur sit subiecta cruci. Estq; hæc peculiaris & propria sapientia Ecclesie, ignota rationi humane. Nobis igitur hæc causæ notæ esse debent, ut DEO obediamus in adflictionibus, & expectemus liberationem integram in uita eterna.

Est autem hæc præcipua causa, Cum natura hominum sit immersa peccato, Deus subiecit totum genus humanum morti, & multis ærumnis, ut agnoscamus iram DEI aduersus peccatum, & uocemur ad pœnitentiam. Ac præcipuè Ecclesia subiecitur cruci, quia Deus uult ipsam agnoscere iram aduersus peccatum, uult augeri pœnitentiam, cum reliqua pars hominum nihil curet

STEPHANO.

curet iram DEI, & furens contemnat peccatum
& poenas.

Præterea sanctorum afflictiones sunt testi-
monia doctrinæ, Tunc adparet eos seriò sentire,
quod profitentur, cum nullis periculis deterren-
tur à confessione. Sunt itē testimonia futuræ ui-
tæ. Cum uidemus Paulum interfici ab impurissi-
mo Tyranno, intelligimus certò restare aliud
iudicium, in quo Nero poenas dabit, quia Paulum
non negligeri priora testimonia ostendunt, in
quibus declarauit Deus sibi illum curæ esse. Sunt
& aliæ causæ, quas aliàs recitauimus.

Exemplum uero Stephani de utraq; re nos
admoneat, & quod Ecclesia sit subiecta cruci,
& quod tamen adsit suis in cruce filius DEI,
sicut hic præsens à Stephano cernitur. Est & hoc
obseruandum: etsi aliqua membra, ut in acie
interficiuntur, tamen non deletur tota Ecclesia
funditus, manet semper aliquis coetus, ut propa-
getur doctrina, ideo fiunt etiam liberationes
corporales, ut Petrus & Paulus educuntur ex
carcere, Daniel seruetur inter Leones.

QVINTO.

Diligenter

DE SANCTO

Diligenter obseruanda est precatio Stephani directa ad Christum, Domine Iesu, accipe spiritum meum. Hæc est confessio, quòd filius Dei sit natura Deus, & omnipotens, quia eum inuocat, Item, quia ipsi commendat spiritum, testatur esse omnipotentem, qui spiritum corpori redditurus sit: sicut Ioannis & inquit. Sicut Pater uiuificat mortuos, ita & filius quos uult uiuificat. Rectè igitur oramus utroq; modo: Iuua nos DEVS eterne Pater Domini nostri Iesu Christi, conditor omnium rerum, & conseruator, & exaudi propter filium: & Iesu Christe iuua nos. Et cum sic dicimus, Deum, qui se per Christum patefecit, & in Christo habitat, corporaliter inuocamus, & simul fatemur huic filio regnum à Patre esse traditum, sicut ipse inquit Matthei ultimo, Data est mihi omnis potestas in coelo & in terra, Agnoscimus eum esse caput Ecclesie, efficax in membris, ut Ephesi primo dicitur.

EVANGELIUM IOAN- NIS. XXI.

Dixit Iesus Petro. Amen amen dico tibi, cum esses iunior cingebas te &

DIE IOANNIS EVANGELISTAE.

te, & ambulabas quo uolebas, cū autem
fenueris, extends manus tuas, & alius
cinget te, et ducet quo non uis. Hoc au-
tem dicebat significans quali morte es-
set glorificaturus Deum. Et cum hoc
dixisset, dicit ei, Sequere me. Conuer-
sus autem Petrus, uidit discipulum, quē
diligebat Iesus, sequentem, qui & recu-
buit in cœna super pectus eius, & dixit,
Domine, quis est, qui tradet te? Hunc
cum uidisset Petrus, dicit Iesu, Domi-
ne, hic autem quid? Dicit ei Iesus, Si
eum uolo manere, donec ueniam, quid
ad te? Tu me sequere. Exijt ergo ser-
mo iste inter fratres, quia discipulus ille
non moritur, Et non dixit ei Iesus quod
non moritur, sed si eum uolo manere,
donec ueniam, quid ad te? Hic est disci-
pulus, qui testimonium perhibet de his,
& scripsit hæc, Et scimus, quod uerum
est testimonium eius.

Duo sunt precipui loci.

I. De disciplina & obedientia spiritali in
afflictionibus.

II. De sua cuiusq; uocatione.

De

DIE IOANNIS
DE PRIMO.

CVM in textu inquit, Cum esses iunior cingebaste ipsum etc. Hæc uerba discernunt disciplinam, à spiritali obedientia. Est autem disciplina, diligentia humanæ mentis, seu liberi arbitrij, qua uoluntas præstat Legis opera, et uitat prohibita. Hanc requirit Deus ab omnibus hominibus. Sicut clarè docent dicta de pœnis. Qui gladium acceperit, gladio peribit. Item. Fornicatores & adulteros iudicabit Deus. Item, Propter hæc uenit ira Dei super inobedientes.

Et sæpe dicimus quatuor causas esse propter quas disciplinam præstare necesse est. Prima est. Quia mandata est a Deo. Secunda, ut uidentur pœna. Tertia, propter aliorum tranquillitatem. Quarta, Quia est pædagogia in Christum, Quia perseverantes in delictis contra conscientiam, repellunt spiritum sanctum, nec potest existere fides in mente, quæ ruit contra conscientiam. Ideo ut lucere fides incipiat, desinas agere contra conscientiam.

Porro hæc gubernatio morum, est quedam diligentia liberi arbitrij. Ideo inquit, Cingebas te ipse

EVANGELISTAE.

te ipse, id est, regebas tuos mores, tua quadam diligentia, & hanc diligentiam solam existimabas esse cultum, exspectabas etiam premia pro hoc cultu, scilicet, tranquillitatem in hac vita, et premia post hanc uitam.

Quaquam autem in credente haec diligentia est cultus, & habet premia, tamen hic monet Christus, alios esse maiores cultus, scilicet obedientiam in afflictionibus. Refutat enim opinionem Iudaicam de iusticia, & de regno Messiae. Pharisei tantum de iusticia operum concionabantur, de premijs, de pace, de tranquillitate. Sicut semper humana sapientia solam hanc disciplinam magnificat, & dirigit eam ad istum finem, uidelicet, ad tranquillitatem, Ita & de regno Messiae cogitabant Apostoli, futuram honestam & tranquillam politiam. Sed Christus taxat has opiniones, imò inquit, regnū Messiae alios cultus & alias res afferet. Confessio Euangelij irritabit diabolum, & eius organa. Ideo Tyranni in uos grassabuntur, & ducent quo non uoletis. Scitote igitur Ecclesiam subiectam esse cruci, & uos non tantum priore disciplina, sed etiam hac obedientia in afflictionibus Deo seruituros esse, Non somniate uobis

B

ocium

DIE IOANNIS.

ocium in regno Messiae, sed labores, certamina, supplicia expectate, & uos confirmate ut in his præstetis obedientiam.

Doctrina pædagogica & ciuilis est, quod moderatio morum afferat tranquillitatem, Sed Ecclesia habet superiorem quandam sapientiam non intellectam mundo, quod uidelicet totum genus humanum omnibus calamitatibus subiectum sit, propter iram Dei aduersus peccatum, Sed quia Deus uult agnosci peccatum, & iram in Ecclesia, & uult eam uocari ad pœnitentiam, ideo magis Ecclesia subiecta est cruci, quàm cæteri homines. Sicut scriptum est, Iudicium à domo Dei incipit. Sed post mortem abolito peccato, glorificabitur Ecclesia.

Docet igitur Apostolos hoc loco Christus de rebus maximis, uidelicet, Ecclesiam subiectam esse cruci. Alius ducet te quo non uis, inquit, Et monet hos esse præcipuos cultus, obedire in his afflictionibus, & addere fidem, inuocationem, spem auxilij, & liberationis, Sicut scriptum est, Humiliamini sub potenti manu Dei, quæ & potenter affligit & potenter liberat. Item, propter te mactamur tota die. Item, inuoca me in die tribulationis, & eripiam te. Item, Sacrificate sacrificium

EVANGELISTAE.

sacrificium iusticiae & sperate in Domino. Philosophia longè aliter iudicat, quæ cogitat benè moratis debere benè esse, Nec uidet cur boni sint in calamitatibus. Ideoq; existimat à Deo desertos esse, uel disputat homines non esse curæ Deo. Sed Ecclesia nouit doctrinam de peccato, & de ira Dei, & de filio Dei, & de futura glorificatione. Item, sola doctrina Ecclesiæ testatur, Deum uerè, uelle recipere, & liberare afflictos. Ideo Psalmus inquit in proprijs laudibus Dei. Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

DE SECVNDO.

Humane mentes, cum dissimilia dona, dissimiles euentus, dissimiles afflictiones, uident, uariè turbantur. Saul, uidens antecellere Dauidem, accenditur inuidia. Nos, quia non possumus imitari egregias uirtutes Pauli, impellimur ad desperationem. Monachus uidens exercitia Antonij, imitatur exemplum, & excogitat nouum cultum. Deniq; uniuersaliter dissimilitudo rerû, parit, aut inuidiam, aut κακότητις, aut desperationem, Imò, propter dissimiles casus qui bonis accidunt, confirmantur opinionæ Epicuræ.

Aduersus hæc praua iudicia omnia, traditur

B z

hic

DIE IOANNIS

hic utilis regula, Vna sit & similis fides erga Deum in sanctis, Sed diuersas & dissimiles uocationes esse necesse est. Idco inquit. Si illum uolo manere, quid ad te? Id est, Ne turberis dissimili exemplo alienæ uocationis, Tu me sequere. Vna sit & similis fides erga uocantem, Sed suæ quisq; uocationi obtemperet, in hac seruiat, pro mediocritate sui doni. Sicut & Paulus inquit Romano 12. Nemo aspiret ad ulteriora quàm conuenit, sed sentiat & agat modeste, iuxta mensuram sui doni. Si Deus uult Dauidem antecellere, boni consulat id Saul, & agat gratias Deo, quòd & ipsum ornarit, & nunc det magis idoneos ministros, Agnoscat successus á Deo esse, nec esse in potestate hominũ. Cõcedat igitur Deo ut distribuatur eos suo cõsilio, Sicut Ioannes inquit. Non potest sibi homo sumere quicquam, nisi sit ei datum de super, et agat gratias Deo, quod pro salute populi excitat plures ministros, & oret ut hæc beneficia cumulet. Quid est indignius quàm irasci Deo pro beneficio? Optandum erat Sauli, ut multa præsidia regno relinqueret similia Dauidi.

Si quilibet nostrum uidens alterum excellere, Deo gratias agat pro his donis, gratuletur

Reipub.

EVANGELISTAE.

Reipublicæ, & oret Deum ut hæc beneficia cumulet. Vt in Numeris Capite. II. Cum Iosue hortatus esset Moisen, ne concederet prophetare ijs, qui non erant in numero gubernatorum, respondet Moises, Quid meo honori metuis? Vt inani omnis populus Prophetet, quia dabit Dominus spiritum suum super eos. Et Paulus inquit. Ne extinguatis spiritus, sed probetis. Gratulemur igitur dona DEI, nobis, Ecclesiæ, & Reipublicæ, non certemus emulatione, Discamus item discernere fidem & uocationes. Fides similis sit omnium credere, quod propter filium Dei placeamus. Hac fide Deum inuocemus, siue magnis, siue paruis donis præditi sumus, Siue sumus in rebus secundis, siue in aduersis. Cæterum uocationum magna est differentia, Alius aliud officium sustinet, Alius aliter affligitur, Alius alia dona habet. Dauidem uocat Deus ad regnum, non uocat Ionathan. Ionathan quanquam pius et benemeritum fuit Deus interfici. Roboam, quanquam ignauus, et malus, non interficitur. Hac uarietate uel dissimilitudine non impellamur uel ad emulationem, uel ad desperationem, uel ad κακοζηλία, Sed unusquisque in sua uocatione uel afflictione præstet obedientiam, sicut hic dicitur, Tu me sequere.

DIE IO ANNIS.

Et de afflictionibus inquit Christus, Si quis uult me sequi, tollat crucem suam, & sequatur me, Suam, inquit, uidelicet, non alienam.

Ita de officijs multa extant præcepta 1. Corin. 7 Quisq; in uocatione, in qua uocatus est, maneat 1. Thes. 4. Adhortamur uos fratres, ut in hac re excellere singulari diligetia conemini, studio tranquillitatis, & agendi res proprias. Ac Paulus insigni uocabulo usus est. Ambiciose hoc agatis, tanquam eximium decus appetite studium agendi res proprias, Alios ambitio & cupiditas gloriæ impellit, ut multa et aliena suscipiant, & currant extra metas, uos expetite hanc gloriam, quam hæc uirtus parit, uidelicet sedulitas obeundi proprij muneris. Est enim hæc uirtus media inter ignauiam & πολυπραγμοσύνη. Item, Petrus uetat esse ἄλλοτρίοεπισκόπους ingerentes se alienæ administrationi. Ac in gubernatione uidemus quantum mali sit, cum conturbantur officia, cum Doctores Ecclesiarum uolunt regere negotia Politica, & ut Aristophanes de Cleone dixit, alterum pedem habent in curia, alterum in castris, Aut è contra, potentes uolunt dominari Ecclesijs, & religiones ad sua iudicia inflectunt. Sæpe hæc confusio nocuit Ecclesiæ. Hic utriq; moneantur dictio

EVANGELISTE.

Petri ne sint ἀλλοθρησκῶτες ἰσχυροί. Item, Christus noluit politica iudicia exercere, cum diceret. Quis me constituit iudicem inter uos?

Et quanquam pios dicta Apostolica mouere debent, ut propter Deum præsent in uocatione obedientiam, tamen etiam pœnæ & incommoda quæ sequuntur πολυπραγμοσύνην moueant sanos, ut eam fugiant. Quia Deus promisit auxilium ijs, qui in uocatione seruiunt, sicut dictum est. Commenda Domino uiam tuam, & ipse faciet. E contra, ut prohibet irruere in alienas uocationes, prohibet item fiduciam propriæ industriæ & sapientiæ, ita destituit suscipientes aliena contra mandatum Dei. Nunquam est sapientia fœlix sine Deo. Ideo dicitur in Salomone. Penes me est consilium & successus. Et supra dictum est, Non potest homo sibi quicquã sumere, nisi sit ei datum de super. Docuit autem & Ethnicos experientia, confusionem uocationum perniciosam & uitandam esse, Ideo de cura proprij muneris dictum est. Spartam nactus es, hanc orna. Item, Eques equitare didicit, Cantor cantare. Item, aliud est sceptrum, aliud plectrum. Hec omnia complectitur doctrina de uocatione de qua hic dicitur. Tu me sequere. Præcipue

DIE IOANNIS.

uero sciamus hanc concionem oppositam esse humanis iudicijs, quæ propter dissimilia dona, et dissimiles afflictiones, uel de prouidentia Dei, uel de gratia dubitant. Sciamus, nõ ideo nos reiectos esse, etiamsi donis sumus inferiores quàm Apostoli & Prophetæ, Sed simili fide Deum inuocamus, & eam exerceamus unusquisq; in suo ministerio & uocatione, quantumuis humili.

DE CONVERSIONE D.
PAULI APOSTOLI
historia Actorum IX.

SAULVS AVTEM ADHVC
Spirans minas & cædem in discipulos Domini, accessit ad principem sacerdotum, & petijt ab eo epistolas Damascum uersus ad synagogas, ut, si quos inuenisset huius uiæ, uiros ac mulieres, uinctos duceret in Ierusalem. Cum autem iter faceret, factum est, ut appropinquaret Damasco. Et subito circumfulgurauit eum lux de cælo, & collapsus in terram, audiuit uocem dicentem sibi. Saul, Saul, Quid me persequeris?
Dixit

DIVI PAULLI

Dixit autem. Quis es Domine? Dominus autem dixit. Ego sum Iesus, quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulos calcitrare. Et tremens ac pauefactus dixit. Domine, quid me uis facere? Et Dominus ad eum. Surge & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi, quid te oporteat facere.

Viri autem, qui comitabantur, eum steterunt attoniti, audientes quidem uocem, neminem autem uidentes. Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis suis neminem uidebat. Ducentes autem eum manu, introduxerunt Damascum. Et erat tribus diebus non uidens, & non manducauit neque bibit.

Erat autem quidam discipulus Damasci nomine Ananias. Et dixit ad illum in uisione Dominus. Anania. Ille autem ait, Ecce ego Domine. Dominus autem ad eum. Surge, uade in uicum, qui uocatur rectus, & quaere in domo Iudae Saulum nomine Tarsensem, ecce enim orat, Et uidit in uisione uirum, Ananiam nomine, introire & imponere

B s sibi

DE CONVERSIONE

sibi manum, ut uisum recipiat.

Respondit autem Ananias. Domine, audiui a multis de uiro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem, Et hic habet potestatem, a principibus Sacerdotum, uinciendi omnes, qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum Dominus. Vade, quoniam electus uas est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israel. Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

Abijt autem Ananias, & introiuit in domum, & imponens ei manus, dixit. Saul frater, Dominus misit me, qui apparuit tibi in uia, qua ueniebas, ut uideas & implearis Spiritu sancto. Et confestim deciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, uisumque recepit. Et surrexit ac baptizatus est. Et, cum accepisset cibum, confortatus est.

Fuit autem Saulus cum discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot. Et continuo in Synagogis prædicabat Christum, quod is est filius Dei. Stupebatur autem

DIVI PAULI.

autem omnes qui audiebant, & dicebant, Nonne hic est, qui expugnauit in Ierusalem eos, qui nomen inuocant illud? Et huc ad hoc uenit, ut uinctos illos duceret ad principes Sacerdotum? Saulus autem multo magis confortabatur, & confundebat Iudæos, qui habitabant Damasci, affirmans quod hic est Christus.

SEPTEM sunt loci præcipui.

- I Locus, qualis dispersio sit Ecclesia.
- II Quod Deus conseruet, & subindè renouet ministerium.
- III Quod miserit Apostolos singulari modo, sine politica gloria, qualem habuerant Prophetæ.
- IIII. Quod uirtutes singulorum diligenter considerandæ sint, Primum, ut Deo gratias agamus, quod instaurat ministerium, ne totum humanum genus pereat. Deinde, ut ministerium ipsum rectius intelligamus. Item, ut aliquo modo diligentiam imitemur. Postremo, ut oremus Deum, ut nos faciat ministros utiles, nec sinat nos tantū esse inania opera terræ, aut pestes generis humani

DE CONVERSIONE

humani, Ingens enim donū Dei est ita gubernare ut res utiles geras, ut politica Themistoclis fuit utilis patriæ, Politia Periclis, etiāsi erat splendida, tamen non fuit patriæ salutaris.

V. Proprium munus Pauli fuit, quod illustravit discrimen Legis et Evangelij, Refutavit opinionem infixam animis omnium hominum, qua imaginamur nos Lege & nostris uirtutibus mereri remissionem peccatorum & iustos esse: Hic contra monstrat Filium Dei, & contendit propter hunc mediatorem gratis fide consequi remissionem credentes, & pronunciari iustos, & sic inchoari in nobis uitam æternam.

Et ut hanc gratuitam condonationem predicaret orbi, singulari modo uocatus est, ut cum fuisset hostis, suo testimonio ostenderet, gratis recipi credentes, & non afferentes merita. Illustrat & alias partes doctrinæ, Discrimen Spiritualis & politicæ iusticiæ, Discrimen Ecclesiæ et imperiorum, Munit & pacem, docens politias esse res à Deo ordinatas.

VI. Docuit circiter annos 36 tot enim sunt anni à 34 Christi anno, ad ultimum Neronis. Et si autem peregrinationes eius ærumnose, & pericula eius in Actis describuntur, tamen nemo existimet

DIVI PAULI.

existimet uerbis describi posse ullius gubernatoris miseras præcipuas. Excruciantur animi assiduis curis & angoribus, quos perferre nemo unquam potuisset, nisi Deus adderet uires, & regeret impetus & occasiones negociorum.

VII. Studiosi etiam eruditionem Pauli considerent, Nam uerba, & ratio disputandi, manifestè ostendunt, fuisse studiosum & excultum doctrina, Et homo politicus facillè animaduertet in ijs præceptis, quæ tradit de gubernatione, contineri res non uulgares, sed ea quæ præcipuè prouidenda sunt sapienti, & sagaci gubernatori, & significari neruos boni status, Item, semina uariarum inclinationum.

DE PRIMO

DAniel totum tempus ab exilio Babylónico uocat dispersionem populi DEI. Significans post id tempus, etsi usq; ad Christum mansura erat politia Iudaica, tamen & ipsam miserè quassandam esse, & postea non fore certam sedem Ecclesiæ, aut unum aliquod regnum, usq; ad finem huius mundi: ut homines querunt animis & oculis certam sedem & certum regnum, in quo conseruetur Ecclesia. Sed dispersio-
nem

DE CONVERSIONE

nem uocat, ac significat magnas fore regno-
rum mutationes, sub quibus reliquæ quantula-
cunq; erunt, Sicut Apostolorum & Martyrum
tempore oculi testantur, Ecclesiam fuisse disipa-
tos cœtus, & sine certo imperio, Postea heretici
& sequentia regna fecerunt nouas dispersiones,
ut uidemus Ecclesiã sub Turcis, & alijs Regibus
tristi seruitute premi. Discamus igitur nosse
Ecclesiam, & somnia de imperijs deponamus.
Sperabant & Apostoli auream ætatem, & po-
litas pulchrè constitutas, quæ uiderentur futura
perpetua, et certa domicilia Euangelij. Hoc som-
nium commune est omnium hominum, sed aliter
de Ecclesia uaticinatur scriptura, et experientia
consentit cum scriptura. Confirmemus igitur
animos, & sciamus nos nobiscum circumferre
Ecclesiam, ubicunq; terrarum sumus, si didiceri-
mus & retinebimus Euangelium, sicut inquit
Christus, Si uerba mea manserint in uobis, quic-
quid petitis fiet uobis &c. Et sciamus, tales alia-
quas reliquias, semper à Deo seruari, Deniq; pa-
rati sumus ad exilia & alias ærumnas. Illud
autem hic deplorandum est, maximam generis
humani partem, tantum ad exitum nasci, ut in
Psalmo tristissima uoce dicitur, Nunquid uanè
constia

DIVI PAULI.

constituisti omnes filios hominum? Hæc consideratione nos ad timorem Dei, & ad studium Evangelij excitemus.

DE SECVNDO.

PAVLVVS citat ex Psalmo dictum illud, Ascendit dedit dona hominibus. Et ex hoc testimonio docet, diuinitus mitti doctores & gubernatores Ecclesie. Lux Evangelij facile, & sæpe in mundo obscuratur, Ideo subinde missi sunt instauratores ueræ doctrinæ, ut, post interfectum Abel, excitatus est Seth, post Ioseph Moyses, post longum interuallum Samuel, deinde Elias, Eliseus, Postea Ieremias, Daniel, Baptista, Christus, Apostoli, Et deinceps in Ecclesia subinde aliquos Deus excitauit, qui doctrinam repurgarent, ut, Athanasium, Augustinum & aliquos similes. Hæc consideremus, & Deo gratias agamus pro his muneribus, & discamus regi & seruari Ecclesiam diuinitus.

DE TERTIO.

Homines politici, cum historias ueteres considerant, mirantur quidem Prophetas, quia uident eos rexisse imperia, ut
Samuelem

DE CONVERSIONE.

115
 Samuelem, Eliam, Eliseum, Esaiam, Ieremiam,
 Danielelem, & alios. Sed Apostolos cogitant fu-
 esse ignauos, erroneos, nec intelligunt principale
 munus. Sed nos sciamus principale officium Pro-
 phetarum fuisse, renouare et illustrare promissio-
 nem de Messia, docere de remissione peccato-
 rum propter Messiam, & de uera inuocatione
 Dei, Sicut in Actis clarè dicitur, Huic omnes
 Prophetae testimonium perhibent, remissionem
 peccatorum accipere per nomen eius omnes, qui
 credunt in eum. Hæc uox est ipsum Euangelium
 de uita æterna. Quia uero Deus ante natum
 Christum, uoluit esse certam politiam, in qua
 nasceretur Christus, & extarent certa testimonia
 de uerbo eius, Ideo Prophetae non solo ministerio
 Euangelij, sed etiam politico fungebantur, uel
 erant duces ipsi, uel ducum gubernatores, ut Eli-
 seus, Esaias. Hæc gloria magis incurrit in oculos
 quàm ministerium de rebus æternis, Cum tamen
 hæc politica bona sint peritura, Sed illa gloriosa
 facta, erant testimonia, quæ ostendebant, isti po-
 pulo uerè adesse Deum, & uerè ei traditum esse
 uerbum Dei.

Sciamus ergo Apostolos singulari consilio
 missos esse sine politico munere, Quia circa finem
 mundi

DIVI PAULL

mundi ueniunt post exhibitum Christum, annun-
ciantes breui futuram esse resurrectionem mor-
tuorum, & colligunt undiq; Ecclesiam ex impe-
rijs, non constituunt noua imperia, siue Romani,
siue Parthi, siue Gotthi, regnent, nihil ad Apo-
stolos, sed ipsi ex omnibus colligunt Ecclesiam,
Sic nos iam ueram doctrinam spargamus, quo-
cunq; ruant imperia, nec erit labor irritus. Et
fortassis ideo Deus excitauit lucem Euangelij, ut
homines retineant certiore[m] doctrinam, si paulo
post concussio regnorum magis disperget Eccle-
sias, sicut nunc fit in Pannonijs. Quanquam au-
tem non sunt certa imperia post Apostolos, qua
foucant Ecclesiam, tamen Deus aliqua domicilia
curat, alibi magis, alibi minus, tranquilla, sicut
Christo dedit praesepe, & Paulo interdum alia
quem praesidem.

DE QVARTO.

Duae res in singulis Prophetis & Aposto-
lis considerandae sunt, Doctrina & pri-
uate uirtutes. Cum enim doctrinam considera-
mus & discernimus ab humana sapientia, melius
intelligere res magnas discimus, quas Deus in
Euangelio monstrat & exhibet. Deinde uirtutū
C conside-

DE CONVERSIONE

consideratio prodest. Quamquam enim gradus Apostolicos non assequimur, tamē quoniam, initia omnium communia esse debent, hæc exempla nobis ad imitandum diuinitus proposita sunt. Etiam si languidior est tua fides aut obedientia, quam Davidis & Pauli, tamen initia fidei et obedientiæ in nobis omnibus esse debent, et exempla Davidis & Pauli monent, ut agamus poenitentiam, Credamus nos recipi in gratiam, sicut illi crediderunt, Inuocemus, simus obedientes, diligentes in uocatione, frenemus etiam corpus, sicut Paulus inquit, Castigo corpus meum. Denique multa utilia exempla à multis sumere possumus, Sed tamen uidendum est, quæ exempla conueniant nostræ uocationi. Item quæ ad regulam conueniant.

Sed in hoc loco non de sola imitatione dicendum est, maius quiddam accedat, agamus gratias Deo, quod misit Doctores, quod per eos fuit efficax, quod addidit sua testimonia, quod tradidit nobis uerbum, per quod impertit uitam æternam, Et oremus ut seruet Ecclesiam. Item, ut nos ipsos faciat organa utilia, nec abijciat inter uasa iræ. Ioannes inquit, Non potest sibi homo sumere quicquam, nisi sit ei datum de super, ideo

DIVI PAULLI

ideo non omnis sapientium industria est foelix. Themistoclis consilia fuerunt foelicia, Periclis & Demosthenis imitatio non fuit foelix. Samuel, David, Iosaphat, Ezechias fuerunt foelices: Achas, Achab, infœlices, perniciosi sibi, alijs, & Reipub. Tales uocat Paulus, ad omne opus bonum reprobos, id est, infœlices, qui non faciunt alijs salutaria, Græci uocāt ἀλάσογας, & describuntur in Psalmo. Induit maledictionem sicut uestimētum. Augustini politia fuit foelix, Samosatēni & Arii infœlix. Hæc discrimina monent nos, quantum in uita sit periculi, quanta ira Dei aduersus maledictos, quanta hominum imbecillitas. Ideo uerè oremus, ut Deus faciat nos utilia & salutaria organa, sicut in Psalmo I sanctis promittit, Et folium eius non defluet, & omnia quæ faciet prosperabuntur.

DE QVINTO.

Diligenter discernenda sunt genera doctrinarum, homines prophani cogitant nihil interesse inter Apostolos & Theognidem, id est, putant eos circumferre præcepta de moribus. Hæc cœcitas taxanda est in Ecclesia, & monstrandum discrimen legis & Euangelij. Legis

DE CONVERSIONE

noticia insita est sanis, sicut numerorum noticia. Sed Euangelium, id est, promissio reconciliatio-
nis gratuite propter filium, reuelata est uoce
Dei, & tradita patribus, & propagata uoce
Prophetarum, Christi & Apostolorum. De hac
arcana sapientia inquit Ioannes, filius, qui est in
sinu Patris ipse enarrauit nobis. Vnde scires te
recipi à Deo, & gratis recipi propter filium,
& uerè exaudiri, iuari, & donari uita æterna,
nisi Deus patefecisset hanc arcanam uoluntatem,
quam nulla creatura cernere aut deprehendere
potuisset, eo non monstrante? Nec inuocatio sine
cognitione huius discriminis fieri potest, semper
enim obstrepit iudicium legis rationi insitum,
quæ cogitat Deum non exaudire indignos. At
Euangelium iubet accedere ad Deum, iubet cre-
dere quod propter filium certò recipiamur, &
exaudiamur. Hæc doctrina usu discenda est, &
cum eam exercemus, iuamur à Spiritu sancto.
Nam ratio ægrè assentitur, et hanc uoluntatem
Dei difficulter amplectitur.

Maximè autem hic locus à Paulo illustra-
tus est, qui diligenter discernit legem ab Euan-
gelio, & disertè facit mentionem exclusiue,
Gratis, & contendit fide, id est, fiducia miseri-
cordie

DIVI PAULI.

cordiæ propter mediatorem accipi reconcilia-
tionem, non propter proprias uirtutes, & pro-
hibet dubitationem. De his maximis rebus lon-
gè aliæ sunt imaginationes rationis, quas secuti
Origenes & Monachi, magnas tenebras offude-
runt Euangelio, quæ fugiendæ sunt, & retinen-
da simplex & uera sententia Pauli, quæ est per-
petua uox ueræ Ecclesiæ Dei. Considerandus
enim est consensus Propheticarum concionum, &
Pauli.

ALIA BREVIS EXPLICA- tio historiæ de conuersione Pauli.

Præcipuus locus est in hac historia, quòd
hoc exemplo Christus testatur, se gratis donare
remissionem peccatorum credentibus. Quia
Paulus nō affert merita, sed horribilia peccata.
Item, exemplum hoc opponendū est magnitudi-
ni peccatorum, sicut plerumq; diabolus aliquo
præcipuo peccato oppugnat conscientias, & sin-
gulari uulnere labefacit fidem. Aduersus has
tentationes opponatur hæc sententia, Gratia ex-
uberat supra peccatum, Et adiungantur exem-
pla Dauidis, Pauli, & Manassæ. Sic proponit
exemplum suæ conuersionis Paulus ipse ad Ti-

DE CONVERSIONE

motheum inquit, Christus uenit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum.

Deinde loci insunt multi.

- I. Quantum scelus sit se uicia aduersus sanctos, quia Christus inquit sese peti.
- II. Exemplum poenitentiae, Hic enim primum describitur contritio, Paulus agnoscit peccatum, obtemperat, & uersatur in ingenti luctu, et terroribus, Sed tamen fides luctatur cum his terroribus, quia describitur orans, Accedit igitur fides, quia Paulus baptizatur, & absoluitur per Ananiam. Sequuntur & fructus poenitentiae, confessio & afflictiones.
- III. In hac poenitentia didicit iusticiam Legis non esse iusticiam coram Deo, agnouit suas tenebras, se prius non recte sensisse de Lege, de Messia, de Prophetarum promissionibus, &c. Et huc pertinent uerba, Ego aliquando sine lege uixi, scilicet, securus, tumens persuasione iusticiae, Postea me Lex occidit, id est, perterrefacto monstrauit tenebras meas, errores, multiplicia peccata, & immundiciae naturae, superbiam, contemptum DEI, diffidentiam, fiduciam nostrorum

DIVI PAULI.

nostrorum consiliorum &c. In his pauoribus agnouit quid Lex uelit, quid sit peccatum, quid mors, & intellexit Messiam nos ab illis ueris, & eternis malis, liberare. Hoc significant squamæ decedentes ab oculis. Et tales pauores sunt uera contritio, de qua in doctrina de poenitentia dicendum est. Sicut in Psalmo sepe describitur contritio. A facie peccatorum meorum non est pax ossibus meis &c. Oremus igitur Deum, ut nos quoq; uerè ad se conuertat. Sicut Ieremias inquit, Postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Nam in securis & ociosis non est poenitentia. Iuxta illud. Vbi habitabit Dominus, nisi in spiritu contrito, & tremente sermone meos? &c.

IIII. Cursus Pauli, & aliorum Apostolorum, testatur, Ecclesiam diuinitus defendi & conseruari. Tantisper prædicat Paulus, & impediti eius cursus non potest, donec uoluit eum Dominus in isto stadio uersari, uidelicet annos ferè 36. Ita Prophetæ, inter maxima pericula, tamè suos cursus perficiebant, ut Esaias annos ferè 80. Eliseus circiter 70. Ieremias 40. Ioannes Apostolus circiter centum annos.

DIE PURIFICATIONIS
DIE PURIFICATIONIS
MARIAE, EVANGE-
lium Lucæ secundo.

Exodij 13.

Num. 8.

Leui. 12.

14.

Descrip-
tio Sime-
onis.

Postquam impleti sunt dies purga-
tionis eorum, secundum legem
Mosi, tulerunt illum in Ierusalem,
ut sifterent eum Domino, sicut scriptū
est in lege Domini, quod omne mascu-
linū adaperiens uulvam, sanctum Do-
mino uocabitur. Et ut darent hostiam
secundum quod dictum est in lege Do-
mini, par turturum, aut duos pullos co-
lubarum.

Et ecce homo erat in Ierusalē, cui no-
men Simeon, Et homo iste iustus &
pius, expectans consolationem Israel, &
Spiritus sanctus erat in eo. Et respon-
sum acceperat a Spiritu sancto, se non
uisurum mortem, nisi prius uideret
CHRISTUM DOMINI, Et uenit in spiritu
in templum.

Et cum inducerent puerum Iesum
parentes, ut facerent secundum consue-
tudinem legis pro eo, & ipse accepit eū
in ulnas

MARIAE,

in ulnas suas, & benedixit Deū & dixit.

Nunc dimittis seruum tuum Do-
mine, secundum uerbū tuum in pace.

*Canticū
Simeonis*

Quia uiderūt oculi mei, salutare tuū,
quod paraſti ante faciem omnium po-
pulorum. Lumen ad reuelationem
gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.

Et erant pater & mater eius mirantes
super, his quæ dicebantur de illo. Et
benedixit illis Simeon, et dixit ad Ma-
riam matrem eius, Ecce positus est hic
in ruinam, & resurrectionem multorum
in Israel, & in signum, cui contradice-
tur, Quia & tuam ipsius animam per-
trāſibit gladius, ut reuelentur ex multis
cordibus cogitationes.

Sequuntur præcipui loci.

- I. Quid Lex, de immundis & de purifica-
tione, Leuitici 14 significet
- II. Cur Maria, cum non teneretur ea lege,
tamen ei obtemperauerit.
- III. Quid Lex de primogenitis significet.
- IIII. Testimonia, de nato Messia, Simeonis &
Anne.

C 5

V. Doctrina

MARIAE.

Et accedit ingens dolor, Deniq; sequitur partu
 magna corporis debilitas, quæ ipsa nos de primo
 lapsu admonet, Vt igitur parcatur corpori pu-
 erperæ, Deus aliquos dies ordinavit, quibus uult *Leges post*
 illam seruire suæ ualetudini, Et uult Deus suo *partu impo-*
 uerbo regi opus generationis, nec temere itagari *ratione significat*
 Vult igitur interim à puerpera uirū abstinere,
 Et sancit capitalem poenam de hac re. Hæc mo-
 ralia etiam hoc loco obseruanda sunt, quia mo-
 ralia ad omnes homines pertinent, Deus nunc *documenta*
 quoq; uult puerperas curare suam ualetudinem,
 ideo etsi certus numerus dierum, Et sacrificia illa
 ad nos non pertinent, tamen genus ad nos per-
 tinet. Quod uero offerebant agnum aut tur- *Quid ob-*
 tures, hic ritus non tollebat peccata, sed erat *latio tur-*
 testimonium obseruati illius puerperij, Et occa- *turū &*
 sio docendi populi, cum ueniebant ad templum, *hostiæ sig-*
 Et hostiæ offerebantur, quia talibus officijs Sa- *nificabat.*
 cerdotes alendi erāt, Cæterum testè significaba-
 tur uentura hostia.

DE SECUNDO.

Maria non tenebatur hac lege de immun-
 dis, quia lex disertè dicit de ea, quæ pe-
 perit conceptū ex uirili semine, Hæc additio su- *opus not,*
 peruacanea *uoluntate*
 & superna

DIE PURIFICATIONIS

peruacanea fuisset, nisi rectè significaret quanda-
dam parituram esse sine uirili semine. Non igitur uult Deus accusare matrem filij sui. ^{patris} Cur

*Quatuor
sunt cau-
sae cur
Christus
legem ser-
uauerit.*

igitur obseruauit Maria ritum? Respondeo.

Quatuor sunt cause, cur Christus circumcisio-
nem & ceteros ritus omnes seruauit. Prima.

Quia subiecit se legi, ut subiret poenam, quam
minatur Lex, pro peccatis generis humani.

Secunda, ut constaret hunc Messiam esse ex se-
mine Abrahæ, Oportebat eum in hoc populo uer-
sari, & seruare ritus eosdem, præsertim cum
oportuerit exhiberi cum isti populo. Tertia,
Quia oportuit Messiam esse socium Ecclesie
Dei, & non abesse à reliquo corpore Ecclesie,
ut clara testimonia in Ecclesia de eo ederentur.

Quarta, Ut testimonia de eo illustra sparge-
rentur per ipsum ministerium, ut per Zachari-
am, Simeonem, Elizabeth, Annam & alios.

Parentes ergo cum has causas scirent, legi
obtemperant, & monent nos, ut conseruationem
ministerij adiuuemus, & declaremus nos esse
membra ueræ Ecclesie, Et quod Maria & Io-
seph rectè fecerint ipse Deus testatur, qui hic
in signi miraculo monet Simeonem & Annam
ut uaticinentur. Dicitur enim disertè, uenit mo-

^{alacri} tus Spiritus

DIE PURIFICATIONIS

tes reiectas esse, quæ non colunt Deum iuxta hoc uerbum traditum huic populo, hos uerè esse populum Dei, qui eum colunt iuxta uerbum, quo se patefecit in hoc populo. Et ut Turcica illa seruitus excruciosa est, ita hæc salutaris est, Ac opponitur ritus opinionibus impijs, quæ aut omnes religiones pariter fingunt fabulosas esse, aut omnes pariter probandas. Sed hic reijcit Deus primogenita Aegyptiorum, id est, reijcit cæteras gentes, cæteros cultus, & religiones, & claro signo testatur se uerè esse Dominum huius populi, & curare hunc populum, qui amplectitur uerbum ab ipso traditum.

Et hic ipse ritus referendus est ad promissionem additam circumcissioni, in qua clarè dicitur, Ego ero Deus eorum, id est, hos qui me inuocant propter semen promissum, recipiam, exaudiam, saluabo &c. Huius promissionis $\sigma\upsilon\mu$

india $\beta\omicron\lambda\alpha$ & repetitiones erant multæ alie ceremonie, sicut hæc ipsa seruitus, seu traditio primogenitorum, Hæc uerè, ut in foro, testimonium erat mutuum, quo ostendebatur, Deum esse Dominum huius populi, & hunc populum esse proprium Dei, sicut traditio puerorum apud Turcas dominum significat.

*Foro ubi nay
gobryngit in
foro fies hultes*

Secundo

MARIAE.

Secundo, Vt autem domini ratio primum hæc complectitur, Dominum recipere hunc populum, exaudire, saluare, Ita è regione seruitus significat debita officia, Discenda & retinenda est doctrina Dei, & ei obediendum, Instituendū liberi ad doctrinam, Corpora & facultates seruiant in bello, alibi, ad cōseruationem doctrinæ. Hanc esse legis sententiam Deus ipse testatur: quia inquit, debentur mihi omnia primogenita, delegi mihi pro illis tribum Leui. Requirit ergo præcipuè officia conseruandæ doctrinæ. Hæc in summa Lex de primogenitis significat, uidelicet, populum peculiarem, delectum, ut saluetur & uere celebret Deum.

Sed hic addendum est, in hoc populo esse quendam primogenitum omnibus antecellentem, propter quem principaliter Deo dicata sunt primogenita, uidelicet, Messiam, qui est primus heres, propter quem cæteri recipiuntur. Hanc doctrinam] de Messia optimè intelligebat Maria in oblatione primogeniti, ideoq; principaliter uenit in templum, ut ipsa testaretur hunc esse primogenitum illum præcipuum, propter quem omnes significationes institutæ fuerunt. Sicut etiam Spiritus Sanctus ipse testatur

*Propter
Messiam
primogenitum deo
dicata sunt
primogenita.*

DIE PURIFICATIONIS

testatur hunc esse illum primogenitum, sicut eum predicant, Simeon, Anna, & alij. Iam hinc discamus, nos insertos oleæ populi Dei, & factos coheredes Christi, & proprium populum Dei, modo ut muocemus eum iuxta hoc uerbum, in quo se patefecit. debere item nos certa officia, discere doctrinam, obedire ei, corpora & res offerre ad ad doctrinæ conseruationem.

DE QVARTO.

Testimonia de nato Messia Simeonis & Anna.
VT sepe aliàs dictum est, testimonia obseruentur de nato Messia, ut fides nostra confirmetur, quia Deus uult Ecclesiam habere certa testimonia, Antea fuerunt testes Zacharias, Elizabeth, Angeli, Ioseph, Pastores, Magi, Nunc Simeon & Anna accedunt, ut late spargatur articulus quòd natus sit Messias. Hebræis, grecis, christis, latinis, iudeis

DE QVINTO.

Doctrina in dictis Simeonis de regno Christi.
Doctrina traditur in dictis Simeonis de regno Christi, uocat Christum salutare suum, uocat lumen ad reuelationem gentium, id est, lumen lucis gentibus, seu prebens lucem gentibus ut uideant Deum. Intelligit autem salutare, non de imperio mundano, sed de uera salute, quæ

MARIAE.

^{in / ym / de / l / ym} qua Deus ^{dominica} ab^{olito} peccato, & ab^{olita} morte ^{Vaticinij} restituit uera bona, & sic de gentibus loquitur, ^{Simeonis} Gentes habituras lumen Euangelij, in quo Deum agnoscent, & uerè inuocabunt.

DE SEXTO.

Additur & doctrina de cruce, ex qua perspicuum est semen intelligere, Christi regnum non fore politicum, quia dicit, Multos ei contradicturos esse, & alludit ad dicta Prophetarum de passione Christi. Postea addit ^{Dolor Mariae} matrem in magno dolore futuram esse, scilicet, ^{riae} quia uidebit filium crucifigi. Caterum mater ubiq; ^{representat} representat Ecclesiam, cuius afflictiones hic pinguntur, cum ait, Animam tuam penetrabit gladius, dum reuelantur cogitationes cordium, id est, dum se profert, & ostendit impietas antea tecta specie sapientiae, & iusticiae, Sicut acerrimè oderunt Euangelium homines fascinati admiratione suae sapientiae, & iusticiae, ut dictum est, ^{ut} Perdam sapientiam sapientum.

EIVSDEM HISTORIAE

breuis enarratio.

I. De obedientia praestanda ministerio.

D

II Testimoa

DIE PURIFICATIONIS

II. Testimonia de nato Christo.

III. Canticum Simeonis.

IIII. De persecutione.

DE PRIMO LOCO.

*Duae leges
considerantur
de.*

1.

*Lex de
immundici-
cie qd sig.*

*Lex de
immundici-
cie nihil
phnebat
ad chrm.*

II.

Duae Leges hic considerande sunt, que ^{grauissimam doctrinam} continent: Prior de immundicia puerperae: Posterior de primogenitis consecratis Deo. Prior lex disertè loquitur de nato ex uirili semine, Leuitici 12, & significat nasci homines cum immundicie, & iubet matrem offerre pro peccato, ut purgetur. Hec lex admonebat hunc populum de immundicie humane nature, & de peccato originis, Et quia disertè loquitur de nato ex uirili semine, nihil pertinebat ad Christum, aut matrem: & tamen Maria obtemperat legi. Quare? ut exemplo suo conseruet ministerium publicum, & ostendat se, & hunc natum, esse membra huius Ecclesie. Hinc discamus conseruationem ministerij sanctis curae esse, & adiuuandam esse omnium exemplis, & obedientia. Altera lex de primogenitis postulat omnia primogenita mascula DEO consecrari, & redimi. Hec lex multa significabat. Primum nasci homines precipue, ut Deo

MARIAE.

ut DEO seruiant: Item deberi Deo præcipuam partem uitæ laborum & fructuum. Continebat & tectam promissionem, Quia Deus postulabat primogenita, testabatur sibi curæ fore hunc populum, & placere: Deniq; arcana significatio erat de Christo, uenturum primogenitum, qui esset propriè consecratus DEO, scilicet, Messias. Quanquam igitur prior lex de immunadis, nihil prorsus ad Mariam pertinebat, tamen hanc legem de primogenitis intelligebat testem esse de Christo, & significare hunc primogenitum. Ideo, etsi sine cæremonia erat consecratus DEO, tamen adfert eum ad Ecclesiam, ut significet iam uerè impletam esse legem de primogenito consecrato. Et hanc ipsam cæremoniam uult testem esse exhibiti et consecrati Christi. Ideoq; accedit testimonium Spiritus sancti, qui per Simeonem, & Annam concionatur hunc infantem esse Messiam consecratum Deo. Magna igitur gloria sequitur, postquam ministerio præstitit Maria usitatum officium. Quare discamus & nos uenerari, & tueri ministerium Ecclesiæ, & meminerimus iam exhibitum esse illum primogenitum, qui uerè consecratus est Deo & per quem cæteri consecrantur.

DIE PURIFICATIONIS
DE SECUNDO.

Testimonia
de nato
Christo.

Deus vo-
luit certa
testimonia
extare de
Christo, & ver-
bo suo.

Testimonia
confirmant
fidem manentem

Saepe dictum est omnia testimonia colligen-
da esse, quia Deus patefieri, & inclarescere
hanc natiuitatem uoluit, ut Ecclesia esset certa.
Etsi enim Ecclesiae facta non sic incurrunt in
omnium oculos, ut imperatorum, Alexandri, &
similium, praelia: tamē uult Deus esse certa testi-
monia de Christo, & de uerbo suo in Ecclesia.
Ita hic sunt testes, Maria, Ioseph, Zacharias, Eli-
zabeth, Pastores, Magi, Simeon, Anna. Nec leuis
fuit autoritas horum testium. Nam haud dubiē
Simeon, & Anna fuerunt reliquiae Sanctorum,
qui Machabeorum praelijs interfuerant: quia à
Iuda Machabeo ad natiuitatem Christi sunt an-
ni 161. Et Simeon & Anna, egressi centesimum
annum uiderant Sanctos senes prioris seculi. Ita
mansit penes aliquos paucos uera fides, perpetua
serie, in hoc populo. Porro haec testimonia fidem
nostram confirmant, & simul hic speciem Eccle-
siae consideremus, quae erat coetus exiguus, spretus
& oppressus tyrannide Herodis & pontificum,
& tamen hic exiguus coetus fulgebat in hoc po-
pulo, nec erat prorsus ignotus.

DE TERTIO.

Canticum

MARIAE.

Canticum est testimonium de ^{Christo} Messia, & Canticu gratiarum actio. Item Prophetia de uoca-
Simeonis
 tione gentium, & doctrina de beneficijs Christi. Conspetto Christo senex ait se discessu-
 rum in pace, quia agnoscit in gentem Dei mise-
 ricordiam datam esse, cogitat futuram instau-
 rationem Ecclesie, Scit per hunc Messiam abo-
 lendum esse peccatum & mortem, inchoandum
 uitam eternam, agnoscit sibi remissa esse pecca-
 ta, agnoscit se habiturum uitam eternam: ita
 multiplici consolatione exhilaratur. Hec &
 nos cogitemus agnito Christo. Lumen ad reue-
lationem gentium, id est, erat lumen illustrans,
 illuminans gentes, uel lucens gentibus, quo agni-
 to cernent Deum, & in gentem misericordiam
 Dei uolentis recipere, & saluare gentes: uel
 Lumen, id est, consolator patefaciendus gentibus,
 qui eos liberet à peccatis, & aeterna morte.

DE QVARTO.

Sequitur alia descriptio Ecclesie: premonet *De persecu-*
Simeon non mansuram politiam populi, & *hione.*
 principes aduersaturos esse Christo, hinc secutu-
 ra erat magna distractio. Hec semper fiunt in
 Ecclesia, motis certaminibus de Euangelio, &

DIE PURIFICATIONIS

eum sapientes abhorreant à discordijs, multi hac specie moti, sunt iniquiores Euangelio: Sed tamen manet aliquis pius coetus. Ideo dicitur, erit in resurrectionem multis. Sed hi ipsi sustinent tristissimas persecutiones, Ideo hic dicit de Maria: Gladius penetrabit animam tuā. Vaticinatur Christum passurum esse, & simul significat perpetuò in hac uita Ecclesiam habituram afflictiones, quia Maria est imago totius Ecclesiae.

*Ecclesia
crucis sub
iota.*

HISTORIA DE ZACHAEO cohærens cum Euangelio Dominicæ Quinquagesimæ. Lucæ, XIX.

ET ingressus transibat per Iericho, & ecce uir nomine Zachæus, & hic princeps erat publicanorum, & ipse erat diues, & quærebat uidere Iesum, quis esset, & nō poterat præ turba, quia statura paruus erat, Et præcurrens ante ascendit in sycomorum, ut uideret eū, quia illac erat transiturus. Et cū uenisset ad locum, suspiciens Iesus, uidit illum, & dixit ad eum, Zachæe, festinans descende, hodie enim in domo tua oportet me

DE ZACHÆO.

tet me manere. Et festinans descendit, & excepit illum gaudens. Et qui uidebant, omnes murmurabant, dicentes, quod ad uirum peccatorem ingressus diuertisset.

Stans autem Zachæus dixit ad Dominum, Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplū. Ait autem Iesus ad eum. Hodie salus huic domui facta est, eo quod & ipse est filius Abrahæ, Venit enim filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat.

Exemplum est gratuite uocationis, pœnitentiæ & absolutionis, Et adiecta est conuictio de remissione peccatorum.

I. Locus de uocatione.

Mathei 9 dicitur, Non ueni uocare iustos, sed peccatores, ad pœnitentiam. Hæc est doctrina Euangelij propria, quod propter Christum donetur remissio peccatorum credenti, gratis, non propter nostra merita, & quod hac fide uelit

HISTORIA.

Deus inuocari, Sicut ait Paulus, Per hunc habemus accessum ad patrem. Hanc consolationem in Euangelio propositam discamus, & amplectamur. Et cogitemus diligenter causas, quare necesse sit in Ecclesia retineri hanc doctrinam de gratuita remissione, seu de exclusiua gratis, Sunt autem quatuor cause.

Prima, ut tribuatur debitus honos filio Dei, uidelicet quod propter ipsum detur remissio peccatorum, non propter nostra ulla merita.

Secunda causa, ut conscientia habeat firmam consolationem, ac certo statuere possis, quod habeas remissionem peccatorum, & Deus iam sit tibi propicius, ac uere uelit accipere tuas preces, & dare uitam eternam credenti. De hac causa loquitur Paulus Roma. 4. Ideo, ex fide, gratis ut sit firma promissio.

Tertia causa est, ut possimus Deum uere inuocare, quia cor dubitans fugit Deum, irascitur Deo, sicut Saul, Ahas & similes. Non igitur inuocat. Scriptum est autem. Per hunc habemus accessum fide. Quare, ut ueri cultus Deo tribui possint, necesse est tenere doctrinam, quod placeamus & exaudiamur, propter filium Dei, gratis, non propter nostram dignitatem, Ideo dicitur,
Quid

ZACHEO.

Quidquid petieritis Patrem in nomine meo dabit uobis &c.

Quarta causa est, ut discrimen legis et promissionis Euangelicæ perspicuè conspiciatur. Quia Lex etiam dicit Deum misericordem esse, sed ait iustis & dignis esse misericordem. Euangelium uerò clamat omnes iniustos & indignos esse, & promittit omnibus remissionem peccatorum gratis, propter filium Dei, & præcipit hanc fide accipi, ut Iohan. 3, & Roman. 3, clarè scriptum est.

Hæc est summa doctrine, quæ & in hac historia traditur, cum ait Christus, Venit filius hominis querere & saluare quod perierat. Sciamus & nos queri, sicut admirabili bonitate rursus tenebras Ecclesiæ discussit, & restituit lucem Euangelij, Sciamus nobis offerri beneficia Christi, remissionem peccatorum, gratiam, & uitam æternã, Summũ Dei cultum esse agnoscere filium Dei, petere & fide accipere hæc beneficia Sicut Pater æternus inquit, Hũc audite, et I Ioan. 5. Qui non credit Deo, mendacẽ facit eum, quia nõ credit in testimoniũ, quòd testificatus est Deus de filio suo, & hoc testimonium, quod uitam æternam dedit nobis Deus, & hæc uita in filio

D S eius

HISTORIA

eius est, & qui habet filium, habet uitam, qui non habet filium, uitam non habet.

Hæc conspiciuntur in hoc exemplo. Zachæus erat homo iniustus, uectigalia supra leges exigens, & habens iniusta auctupia quæstus, ut plerumq; sit in præfecturis. Talem uirum uocat Christus ad gratiam, ut testetur se uocare peccatores. Sed hîc addendum est. Hic publicanus non habebat meritorum prærogatiuam, sed hoc aderat, Christum audiebat, erat in hoc populo, ubi sonabat Euangelium, quia non fit uocatio sine Euangelio. Idq; significatur per hunc stantem in arbore ^{si ebor fici, moro} sycomoro. Significatur enim primum uocatos esse eos qui stabant in populo Israel, iuxta illud, Ex Sion egredietur Lex. Hæc doctrina uerè est Euangelium Dei perpetuum, quæ in isto populo Prophetis commendata est, de uenturo Messia. Nam sycomorus est typus populi Israel. Similis est enim arbor illa fico & moro, & est admodum fœcunda & lactea, & gignit fructus copiosos, qui tamen non maturescunt, nisi scalpantur & ungantur oleo, ut scribit Theophrastus. Vides ipsissimam imaginem populi legis, qui est fœcundus, potens, habet regnum. Deinde etiam est lacteus, habet etiam

Sycos laurus
ficus, Syco
morus arbor
ficus formis
Morus fin
maulborbaum
Morus qui
maulbor

Descriptio
Sycomori

DE ZACHAEO.

etiam promissiones & cultum, & gignit copiosos fructus. Magni labores, egregia opera fuerunt Moysi, Iosue, Gedeonis, Saulis, Dauidis, & multorum aliorum, Sed hi fructus non maturecebant sine sectione et oleo, id est, sine crebris castigationibus & sine diuina consolatione. Secabantur Israelitae quoties uexabantur ab hostibus Palestinis, Assyrijs, Chaldaeis, Sed Deus infundebat oleum, restituebat & sanabat eos, missis bonis ducibus, ut Samuele, Dauide, Iosaphat, Elia, Daniele. Stans igitur in sycomoro, significat stantem in populo legis, ubi sonat doctrina, ubi Prophetae tradiderat promissiones, ubi Christus ipse concionaturus erat, Ita & nos in sycomoro stamus, cum illud idem Euangelium audimus traditum per Prophetas & Apostolos, & maxime cum sumus in eo coetu ubi sonat uere uox Euangelij. Nam sine Euangelio non fit uocatio ad salutem.

DE SECVNDO LOCO.

Exemplum poenitentiae proponitur. Zachaeus fatetur peccata, & promittit emendationem, et absoluitur hac uoce Christi, Hodie salus facta est huic domui, quia ipse filius est Abrahae & habiturus

HISTORIA

*et habiturus benedictionem et promissionem
vitæ æternæ factâ Abrahamæ. Et in ipsa absolutio-
ne adijcitur integra concio Euangelij, Venit fi-
lius hominis querere et saluare quod perierat.*

DIE ANNUNCIATIONIS MARIAE EVANGE- lium Lucæ primo.

IN mensæ sexto missus est Angelus
Gabriel a Deo, in ciuitatem Galileæ,
cui nomen Nazareth, ad uirginem
desponsatam uiro, cui nomen erat Io-
seph, de domo Dauid, & nomen uirgi-
nis Maria, Et ingressus Angelus ad eam,
dixit, Aue gratiosa, Dominus tecum,
benedicta tu in mulieribus.

Illâ uero cum uidisset, turbata est in
sermone eius, & cogitabat, qualis esset
istâ salutatio, Et ait Angelus ei, Ne ti-
meas Maria, inuenisti enim gratiam a-
pud Deum, Ecce concipies in utero, &
paries filium, & uocabis nomen eius
Iesum, hic erit magnus, & filius altissi-
mi uocabitur, Et dabit illi dominus De-
us sedem

MARIAE.

us sedem David patris sui, & regnabit super domum Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.

Dixit autem Maria ad Angelum, Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco: Et respondens Angelus, dixit ei, Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit te, Ideoque & quod nascetur sanctum, uocabitur filius Dei. Et ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua, Et hic mensis est sextus illi, quæ uocatur sterilis, quia non erit impossibile apud Deum omne uerbum. Dixit autem Maria, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum uerbum tuum. Et discessit ab illa Angelus.

Quinq; sunt hic præcipui loci.

- I. De statu regni Iudaici eo tempore, & de forma Ecclesie.
- II. Mariæ conseruatio.
- III. Angeli narratio de regno æterno.
- IIII. Testimonium quòd Christus sine uirili semine conceptus sit.

V. De his

DIE ANNUNCIATIONIS

V. De his uerbis, obumbrabit te Spiritus
sanctus.

DE PRIMO.

PLurimum conducit formam Ecclesie om-
nibus temporibus considerari, ne propter
multitudinem, imperia, potentiam impiorum, a
uera Ecclesia aberremus. Herodes iam annos 36
tenuerat nomen regium in hoc populo, Sed, quia
peregrinus erat, principes & pontifices ei pare-
re recusabant, quia sciebant stirpi Iuda regnum
promissum esse. Et cum male accommodarent pro-
missiones, sperabant Deum ad futurum esse ipsis
expellentibus Herodem. Hac spe assiduos tumul-
tus mouebant, & mouebant in foeliciter, nec uin-
cebat tantum Herodes trucidatis multis millibus,
sed etiam precipuum collegium seu consilium,
quod uocabant Sanhedrim, funditus deleuit, quod
fuit summum in isto populo ad doctrine &
religionis conseruationem institutum. Hec
ita fiebant, quia predictum erat, tunc uenturum
esse CHRISTUM, cum stirps Iuda esset op-
pressa seruitute. Et meminerimus hanc serui-
tutem, & has miseras fuisse poenas. Nam prius
fratres filij Hircani, deinde nepotes de regno
certauit

MARIAE.

certauerant parricidijs, Erant in honore Za-
ducei & Pharisei, qui oppresserant ueram
doctrinam. Ideo hæ poenæ secutæ sunt, sicut nunc
mundus tristissima seruitute sub Turcis & alijs
premitur, propter Idola, libidines, & alia flagi-
cia. Consideres autem tunc inter tantas dissi-
pationes regni & doctrinæ, tamen seruatas esse
reliquias ueræ Ecclesiæ, Zachariam, Elisabeth,
Ioseph, Mariam, Simeonem, Annam, & alios
multos, qui adhuc puram doctrinam Prophe-
tarum retinuerunt: & in his miserijs, dum peterent
ex lectione Prophetarum consolationem, multa
didicerunt, & multa eos quotidiana precatio
docuit.

Vt autem Maria credat Angelo additur
miraculum de grauida anu, ideo fit mentio nu-
meri mensium à conceptu Elizabeth. Hoc tem-
pus expectatum est, ut iam certò constaret animum
illam esse grauidam, ^{Josephus hanc} Allegat igitur Angelus
hoc testimonium, Credas, inquit, uoci meæ, quia
Deus proponit tibi testimonium meæ legationis, *funditus*
quòd hæc anus sit grauida facta.

DE SECUNDO.

Omnia

MARIAE.

OMnia opera Dei in hominibus ita fiunt, ut in initio expauescant animi, iuxta illud, ubi habitabit Dominus? in spiritu contrito & humiliato, & tremente sermones meos. Quia Deus uult primum agnoscere nos nostram infirmitatem, uult nos perterrefieri, ut postea consoletur, sicut scriptum est, Deducit ad inferos, & postea reducit. Item, Humilibus dat gratiam. Præterea natura hominis sine confirmatione diuina ne potest quidem sustinere Deum, siue per se loquentem, siue per Angelos, siue per homines. Quandoquæq; cor feritur uerbo Dei, expauescit, sicut clamat populus, ad montem Sina, Non loquatur nobis Dominus, ne moriamur. Sed in his ipsis terroribus, illi qui credunt, rursus eriguntur uoce Euangelij, sicut hic Maria audit hanc uocem, Ne timeas, inuenisti enim gratiam apud Deum. Exempla sunt passim obuia in scripturis, quæ ostendunt hunc esse ordinem, quoties Deus loquitur, ut præcedant terrores, sequatur consolatio, Hic ordo enim in conuersione cernitur. David, Paulus, arguuntur, et expauescunt, postea eriguntur. Et in concionibus huius festi Bernardus de hac re disserit, & memorabilem sententiam tradit de fide. Non solum hoc credas
remitti

MARIAE.

remitti peccata, sed gratis remitti, & tibi remitti credas propter Christum. Hac fide Apostolus ait iustificari hominem.

DE TERTIO.

Angelus adfirmat Mariam grauidam fore, & parituram filium promissum per patres, & longa narratione recitat ipsa uerba promissionum. Cogita autem quantam cōsolationem piæ menti hæc tanta res attulerit, præsertim intuenti miserrimam dissipationem Ecclesiæ eius temporis, quæ admodum erat attenuata. Recitat autem Angelus uerba promissionis, & clarè inquit, hunc natum regnaturum esse sine fine, Tale non potest esse imperium in hac mortali natura. Nec dubium est hæc pluribus explicata esse, sicut statim post Angelus ad Ioseph inquit, Liberabit populum à peccatis. Quid hoc? non solum remittet in hac uita, sed uerè abolebit, data noua uita in resurrectione. Et huc referendæ sunt sententiæ Prophetarum, quæ de abolendo peccato, & de abolenda morte, de donanda noua & perpetua uita, & iusticia loquuntur. Ut, O mors ero mors tua, Item, feriam nouum pactum, dabo legem meam in
E corda

DIE ANNUNCIATIONIS

corda eorum. Erit igitur tale regnum, in quo
Christus uiuens uita eterna, regnabit inter do-
natos uita eterna.

DE QVARTO.

Hic locus testimonium est articuli, quod
Christus conceptus sit efficacia Spiritus
sancti, sine uirili semine, ut Matthei 1 clarè di-
citur, Quod in ea natum est, est à Spiritu sancto:
Id testimonium transferatur ad hunc locū Luca.
Confirmatur autem Maria exemplo, Iam est
grauida anus Elisabeth, id exemplum cum sit
supra naturam, credas etiam meæ uoci, rem su-
pra naturæ ordinem, promittenti. Pertinet
hūc testimonium Esaiæ, Ecce uirgo erit grauida
& pariet filium, & uocabitur nomen eius Ema-
nuel. Quia enim commixtione seminum propa-
gatur immunda natura, & infecta morbo ori-
ginis, ideo uoluit Deus nasci Christum sine ulla
commixtione, & tamen ut esset semen Abrahe
& Dauidis, sumpta est massa sanctificata per
Spiritum Sanctum ex uirgine, ut ad Galat. dici-
tur, natum ex muliere.

Monet & hoc exemplum mirabiliter exhi-
beri promissiones diuinas, ac longè aliter quàm
expectat

expectat humana ratio. Hæc piè meditan-
da sunt, & semper simul causæ huius admiran-
di consilij complectendæ sunt, cur filius Dei fue-
rit mittendus, cur tam miras res fieri Deus uo-
luerit, Hæc omnia quia sunt extra conspectum
humane rationis, prophani homines derident,
sed nos sciamus uerè esse Deum, & patefactum
esse in uerbo, quod ab initio dedit patribus,
quo testatur iram, aduersus peccatum, non esse
rem leuem, & ita fuisse placandam filio me-
diatore.

DE QVINTO.

Figura sumpta est ex historia, quæ narrat
populū in deserto nube tectum fuisse, quæ
interdiu umbram præbuerit, nocte uerò lucem,
& ut tunc fuit miranda consolatio, & testimo-
niū præsentie Dei, Ita semper pij sciant sic se re-
gi, nocte, id est, in tenebris, periculis, & morte,
ministrari lucem, consilium, consolationē, & ui-
tam, Rursum in æstu umbram, id est, in poena sustē-
tationem, ne imbecillis natura, terroribus diuinis
consumatur, sicut de iudicio et ira Dei Psalm. 89
inquit. Posuisti iniquitates nostras in conspectu
tuo, In ira tua defecimus. Item, Deut. 4. Deus

DIE ANNUNCIATIONIS

tuus ignis consumens est. Deniq; nemo hominum
sustinere iudicium uel opus Dei potest, nisi fiat
obumbratio, id est, nisi misericordia Dei foueat
& uiuificet hominem. Ideo & hic fit mentio ob-
umbrationis. Et sicut hic de Maria dicitur, ita
uniuersaliter sciamus obumbratione foueri Ec-
clesiam, sicut & Esai. 4 dicitur, Et creabit Do-
minus super omnem locum montis Zion, & ubi
inuocatur, nubem per diem, & flammam lucen-
tem in nocte, & aduersus fulgorem tegmentum,
& obumbraculum diei ab aestu. Si hæc promissio
conferatur ad externam speciem Ecclesiæ, nihil
simile uidebitur. Nulla enim habet humana præ-
sidia, premitur ingentibus ærumnis, & crudelis-
simè laceratur à Tyrannis. Sciamus autem pro-
missionem reuera intelligi de obumbratione in
iudicio Dei, qua scimus nos, per misericordiam,
uerè recipi, & fieri hæredes uitæ æternæ, & fo-
ueri, ne ira æterna consumamur. Postea sciamus
de corporali defensione, seruari cœtum aliquem,
etiamsi membra lacerantur & exercentur ad-
flictionibus, Sicut in Amos dicitur, Ecce oculi
Domini super regnum peccans, ut conterat illud
à facie terræ. Iacob autem non cõteram sed con-
cutiã ut triticum in cribro, & non cadet granum
super terram.

Euange

EVANGELIVM IN DIE
Philippi & Iacobi. Ioannis 14.

ET dixit Iesus discipulis suis. Non
turbetur cor uestrum. Creditis
in DEVM, & in me credite, In domo
patris mei multæ mansiones sunt. Sin
autem mimus, dixissem uobis, uado
ad parandū uobis locum, Et cū abiero
parare uobis locum, iterum ueniam, &
accipiam uos ad meipsum, ut ubi sum
ego, & uos sitis, Et quo ego uado, scitis,
& uiam scitis.

Dicit ei Thomas, Domine, nesci-
mus, quo uadis, Et quomodo possum⁹
uiam scire? Dicit ei Iesus, Ego sum uia
& ueritas, & uita. Nemo uenit ad Pa-
trem, nisi per me, Si cognouissetis me
& Patrem meum utiq; cognouissetis.
Et modo cognoscitis eum, & eum ui-
distis.

Dicit ei Philippus, Domine, osten-
de nobis Patrem, & sufficit nobis, Di-
cit ei Iesus, Tanto tempore uobiscum
sum, & non cognouisti me? Philippe,
qui uidit me, uidit patrem, & quomo-
do tu

do tu dicis, ostende nobis patrem:
 Non credis, quod ego in patre, & pa-
 ter in me est: Verba quæ ego loquor
 uobis, a meipso non loquor, Pater au-
 tem in me manens, ipse facit opera.
 Credite mihi, quod ego in Patre, & Pa-
 ter in me est, Si autem non, propter o-
 pera ipsa credite mihi.

Amen amen dico uobis, qui credit
 in me, opera quæ ego facio, & ipse faci-
 et, & maiora his faciet, quia ego ad Pa-
 trem meum uado, Et quodcunq; petie-
 ritis in nomine meo, hoc faciam, ut glo-
 rificetur Pater in filio. Si quid petieri-
 tis in nomine meo, ego faciam.

Tres sunt præcipui loci.

- I. Quomodo agnoscendus sit, & adorandus
 Deus.
- II. De Filio mediatore & Spiritu sancto.
- III. De efficacia inuocationis.

DE PRIMO.

Pæcipuum & omnium operum hominis
 maximum est agnitio & celebratio DEI,
 ad quam

PHILIPPI ET IACOBI.

ad quam conditi sumus, et indita fuit humane
 menti lux aliqua de Deo, sed hæc ualdè ob-
 scurata est. Quare multæ tristissimæ dubitatiões
 secutæ sunt. Etsi enim mens humana in omnibus
 sanis statuit esse Deum, causam & opificem boni
 in natura, tamen dubitat uniuersaliter, an uelit
 nos indignos exaudire, iuuare, saluare. Ideo
 Deus inde usq; ab initio per certum uerbum &
 testimonium se patefecit, per quod agnosci se &
 uoluntatem suam erga nos uoluit, & ibi rectè
 se coli adfirmat, ubi sic agnoscitur & inuoca-
 tur, iuxta suum uerbum, fide. Sed mens huma-
 na facilè abiicit uerbum, uel propter crucem,
 uel propter insidias Diaboli. Postea uerò errans
 in tenebris, aut prorsus fit Epicurea, sicut nunc
 usitatum est, aut fingit sibi ipsa Deos & cultus,
 sicut Ethnici fecerunt, & Mahometus. Et hi
 cultus omnes conficti humano consilio sunt ina-
 nes. Quia manet dubitatio, ubi ignoratur Euan-
 gelium, an Deus exaudiat.

Ideo discamus hanc doctrinam, quæ in hoc
 Euangelio traditur, quod oporteat, uiuum &
 æternum Deum, sic agnoscere & inuocare, sicut
 se ipse patefecit suo uerbo, & suis testimonijs,
 uidelicet patrem Domini nostri Iesu Christi,

E 4 per quem

IN DIE

per quem placatus est, & promisit se propicium fore, & sanctificaturum Spiritu sancto. Hæc inuocatio dupliciter prodest, Discernit inuocationem ueram ab Ethnica, Iudaica, & Mahometica, & dirigitur uerè ad Deum, non aberrat à Deo. Deinde & mediatoris mentione corrigit dubitationem, adfirmat nos exaudiri à Deo.

Sic alligat Christus interrogantem Philippum ad conspectum mediatoris, quasi dicat. Scio uagari humanam mentem, & uariè querere Deum, sed tu omitte humanas cogitationes, & definias uerè esse Deum, qui hunc Christum crucifigendum & resuscitandum misit, & se per eum patefecit mundo, & per eum promisit salutem, & uelle se inuocari, & coli fiducia huius mediatoris, iuxta uerbum ipsi traditum. Sic alligauerat initio patres ad promissionem, In semine tuo benedicentur omnes gentes.

Sed difficile est menti acquiescere uerbo Dei, & requirimus sensibilem noticiam. Ideo inquit Philippus, Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis, Quasi dicat, Verbum non satisfacit mentibus nostris, conspectus satisfaceret, in quo cernemus initia & exitus, causas & euentus, de quibus angimur. Sapienter & humano

MORE

PHILLIPPI ET IACOBI.

more cogitat, Imo & Moises incitatus mirabili desiderio, petit illustriorem cognitionem, Exodi 33, inquit, Ostende mihi faciem tuam, cui cum respondet Deus, significat, quo modo uelit agnoscere in Ecclesia, usque ad resurrectionem mortuorum. Non poteris, inquit, uidere faciem meam, sed stabis in foramine petrae, id est, insists Christus, seu Euangelio in Ecclesia, & transibo, id est, toto tempore mundi colligam mihi quasi trasens in mundo aliquam Ecclesiam & hanc protegam dextra mea, & uidebis posteriora, id est, meam praesentiam ex euentibus & liberationibus cognoscetis. Sed post hunc transitum alia gloria restat.

Porro ut istic Moises collocatur in saxam ita Christus hic clare nos docet, ut sese intueamur, & statuamus hunc esse Deum aeternum, qui se, in hoc filio Christo, patefecit, & uult inuocari fiducia huius mediatoris. Qui uidet me, uidet Patrem, id est, si uis quærere Patrem, sic tantum agnosces, si defiges mentem in me filium reuelatum, & statues hunc solum esse aeternum Patrem, conditorem rerum, qui me misit, & hanc esse uoluntatem eius solam, quam ego annuncio, de remissione peccatorum, de uita aeterna.

E S

Qui

Qui aliter querunt Deum, sine me & sine uerbo meo, aberrant, sicut aliàs inquit, Qui non honorificat filium, non honorificat Patrem.

DE SECUNDO.

HAEC ipsa contio exponit doctrinam de tribus personis diuinitatis, de aeterno Patre, Filio mediatore, & Spiritu sancto. Discernit Patrem & sese, & tamen facit aequalem potentiam. Ego sum in Patre, & Pater in me est. Ipse facit opera, id est, simul operamur Pater & filius, sicut Ioan. & dicitur, Pater meus usq; modo operatur, & ego operor. Et Ioan. primo, Omnia per ipsum facta sunt. Additur & hic de Spiritu sancto: Ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit uobis, ut maneat nobiscum perpetuò, Spiritum ueritatis.

Tres igitur personae hic nominantur, quae simul sunt efficaces equali potentia, Pater aeternus, qui genuit filium, & filius genitus, qui est imago Patris, & Spiritus sanctus, qui est agitator & uiuificator in cordibus piorum.

Sit igitur haec forma inuocationis: Omnipotens aeternae Deus, Pater Domini nostri Iesu Christi, conditor omnium rerum & conseruator
cum

PHILIPPI ET IACOBI.

cum filio tuo & Spiritu sancto, sapiens, bone, misericors, iudex & fortis, miserere mei, propter Iesum Christum filium tuum, quem uoluisti pro nobis esse uictimam, mirando & inenarrabili consilio, sanctifica & rege cor meum Spiritu sancto tuo, iuxta promissionem, Et dabit uobis alium paracletum Spiritum, ueritatis. Hæc inuocatio discernit Ecclesiam à Turcis, Ethnicis, & Iudæis.

DE TERTIO.

DE efficacia inuocationis dicit, Quicquid petieritis in nomine meo, ego faciam, & infra Capit. 16. Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. Neesse est autem obseruare, quod iubet petere suo nomine, uidelicet, propter duo, ut dirigatur oratio ad uerū Deum, Deinde ut teneatur certitudo, quòd exaudiamur & cur exaudiamur. Sciendum est enim exaudiri Ecclesiam propter filium mediatorem. Ergo fiducia filij iubemur petere, & non fiducia nostræ dignitatis, aut cum dubitatione, ut gentes, Iudæi, & omnes ignorantes Euangelium petunt cum dubitatione. Estq; sententia: in nomine meo, id est, propter me mediatorem, uel fiducia mediatoris.

Quoties

IN DIE

Quoties ergo inchoabis tuam prece[m], cogita hanc promissionem, Quicquid petieritis Patrem in nomine meo dabit uobis, Alibi inquit, faciam: ut ostendat seipsum exaudiri, & simul operari cum Patre. Discamus autem in Ecclesia ueram inuocationem, peculiare & proprium opus esse solius Ecclesie Dei. Ideo sciendum est, quomodo facienda sit, ut recte ad Deum dirigatur, ut sit efficax, Ad hoc necesse est adferre in inuocatione fidem, quae uere statuat, nos recipi propter Christum, & inuocationem non esse irritam, sed sine ulla dubitatione accipere gratiam, quae nominatim haec promissa est. In corporalibus uero, mitigationem aut liberationem, iuxta Dei consilium. Quia debemus obedientiam in cruce, & Deus has liberationes in hac uita uult esse dissimiles.

Cur autem dicit, Maiora his faciet? Respondeo, quotidie arcana opera magna, magna liberationes fiunt in Ecclesia, quae non incurunt in oculos nostros, sed cernentur cum Ecclesia glorificabitur, Nisi enim grauantem Diabolum filius Dei mirabiliter reprimeret, Ecclesiam funditus uastaret. Vincit igitur filius Dei in his qui uere Deum inuocant. Rursus autem uincit
Diabolus

PHILIPPI ET IACOBI.

Diabolus in impijs, aut abijcientibus fidem.

DE IOANNE BAPTIL
STA EVANGELIUM

Matthei 3.

IN diebus illis ueniebat Iohannes Baptista, prædicans in deserto Iudææ & dicens, Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Hic est enim, de quo dictum est per Esaiam Prophetam, dicentem, Vox clamantis in deserto, parate uiam Domini, rectas facite semitas eius.

Ipse autem Iohannes habebat uestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos. Esca autem eius erat locustæ, & mel siluestre. Tunc exibat ad eum Ierosolima & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem, & baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.

Videns autem multos Pharisæorū & Saducæorum uenientes ad baptismum suum, dixit eis, Progenies uiperarum

tarum, quis ostendit uobis fugere a uen-
tura ira: Facite ergo fructus dignos
poenitentiae. Et ne uelitis dicere intra
uos ipsos, patrem habemus Abraham.
Dico enim uobis, quoniam potens est
Deus de lapidibus istis suscitare filios
Abrahæ. Iam autem & securis ad radicem ar-
borum posita est. Omnis ergo arbor
quæ non facit fructum bonum, excidi-
tur, & in ignem mittitur.

Ego quidem baptizo uos aqua in
poenitentiam, qui autem post me uen-
turus est, fortior me est, cuius non sum
dignus calciamenta portare, Ipse uos
baptizabit Spiritu sancto & igne, Cu-
ius uentilabrum in manu sua, & per-
mundabit aream suam, & congregabit
triticum suum in horreum, paleas autem
coburet igne inextinguibili.

Septem sunt præcipui loci.

- I. Cur festus dies Baptistæ celebretur.
- II. De specie Ecclesiæ, & quomodo Deus eam
subinde renouet, ne humanum genus totum
pereat.

III. De peccatis

S. IOANNIS BAPTISTAE.

III. De peculiari uocatione & officio Baptiste.

IIII. De tota eius doctrina: Docuit non solum legem sed etiam Euangelium de Christo. Concionatus est de poenitentia, de fide in Christum, & remissione peccatorum. Addit & concionem de bonis operibus, de uitae generibus, de discrimine moralium operum, & ceremoniarum, Denique fuit repurgator doctrinae, & inchoator baptisami, & recepit gentes.

V. Ioannes est testis doctrinae de Trinitate, Item de duabus naturis in Christo, Denique Ioannis historia complectitur omnes articulos fidei.

VI. Cur dicat, Ego Baptizo uos aqua, sed qui post me ueniet, baptizabit uos Spiritu sancto & igni.

VII. De uictu eius, de tempore praedicationis, & de nece eius.

DE PRIMO.

Etsi Ecclesia Dei est exigua pars hominum oppressa in mundo, & misera, imperia uero eminent & conspiciantur, & existimantur esse precipua et florētissima pars gñis humani, et ita conuertunt

IN DIE

conuertunt in se hominum oculos, ut existiment homines, aut summa imperia Deo placere, aut negligi totum genus humanum, Tamē Deus uult etiam suam Ecclesiam in mundo audiri, uult lucere noticiam de Deo. Ideo præcepit ut sint publici coetus, ut sit publica prædicatio & confessio doctrinæ, ut per tales congressus & panegyres tradatur doctrina, publica uoce, posteris, nec sint secreta conuenticula, in quibus latebræ præbeant occasionem corrumpendæ doctrinæ, & alijs malis rebus. Deniq; cum natura humana præcipuè condita sit ad celebrandum Deum, iustissimum est esse publicos coetus, in quibus doceantur homines de Deo, & una omnium uoce inuocetur Deus. Quare & Christus magno testimonio ornauit hos congressus. Vbicunq; sunt duo aut tres congregati in nomine meo, ibi ero in medio eorum.

Hæc est prima causa, cur festi dies diuinitus instituti sint. Porro illas Ethnicas opiniones abijciamus, ocium diei, & pompas esse cultum Dei. Sed alios fines quæramus, scilicet, ut publice doceantur homines, & fiat publica confessio doctrinæ, & inuocatio. Abijciamus & hunc errorem simpliciter Ethnicum, de inuocatione mortuorum

S IOANNIS BAPTISTAE.

mortuorum. Non celebratur festum Baptista, ut ipse inuocetur, sed ut publicè discamus, quid sit Ecclesia, quomodo Deus subinde miserit in stauratores, quomodo regatur Ecclesia, & ut Deo pro his beneficijs gratias agamus, Item, ut discamus quæ fuerit sanctorum doctrina, Item, confirmemur ipsorum testimonijs & exemplis.

DE SECVNDO.

ET si offenditur humana mens, cum audit Ecclesiam Dei semper ualdè exiguum coetum esse, si conferatur ad reliquam multitudinē, & multa contra disputantur, sed tamen sciamus uerè rē sic se habere, & causam esse exiguitatis ipsam hominum maliciam, qui uerbum à Deo certis testimonijs traditum, uel negligunt, uel petulanter abijciunt. Et considera exemplū in ipso populo Iudæorum, in quo erat uera Ecclesia Dei, tamen maior multitudo fuit impiorum. Rex Herodes erat impius, & deleuerat præcipuum consilium populi, qui uocabantur Sāhedrin, doctores erant distracti in tres sectas. Erant Zadducæi arrogantissimo titulo, quasi dicas iusticiarij, qui prorsus reijciebant Prophetas, & ex professo defendebant Epicureas opiniones, negabant

E

bant

IN DIE

bant animas esse immortales, negabant & resurrectionem mortuorum. Quis autem non miretur in populo Dei defensos esse tales furores, & quidem prætextu doctrinæ Mosi? Alij autem erant Pharisei, id est, interpretes, qui tamen retinebant Prophetas, defendebant animæ immortalitatem & resurrectionem, sed addebant multas humanas traditiones, fascinati hac opinione, disciplinam externam esse iustitiam coram Deo, & mereri remissionem peccatorum. Tantum igitur legem docebant de externa disciplina, nec norant doctrinam de fide, de passione Messiae, de remissione peccatorum, sed fingebant Messiam propagaturum esse legem Moisi in totum mundum, & occupaturum imperia. Sic sentiebat maxima eorum multitudo, sed consentaneum est inter hos fuisse aliquos saniores, qui quæsiuerunt doctrinam de Messia, commonefacti à ueris reliquijs Ecclesie, à Simone, Zacharia, Ioanne Baptista, & alijs. Tertia secta fuit Essæi, id est, operarij, qui conferebant res suas in commune, & studebant uincere cæteros ieiunijs & Eleemosinis. Sed hæc secta fuit exigua, & habuit errores similes Pharisæicis, de iusticia operum, & de regno mundano Messie.

Quantum

S. IOANNIS BAPTISTAE.

Quamquam autem magna multitudo erat prophana, & magna erat opinionum confusio, & Herodes grassabatur cædibus assiduis, & pontifices erant & dæoi, tamen Deus seruauit Ecclesie reliquias, Zachariã, Simeonẽ, Ioseph, Elisabeth, Annam, Mariam, & multos tales. Hi testimoniũ dabant ueræ doctrinæ, & reprehendebant publicos errores. Sed postea excitatus est Ioannes, qui clariore reprehensione damnauit errores, & mirabili opere Dei colligit nouam Ecclesiam. Ita Deus subinde repurgauit Ecclesiam, Cum in Israel Idola colerentur, excitati sunt Prophetæ. ut falsos cultos damnarent, & ueram doctrinam propagarent, Horum auditores erant Ecclesia, Reges impij, Et multitudo dedita Idolis non erat Ecclesia, & mira Dei bonitate continua successio fuit Prophetarum. Elias præfuit circiter uiginti annos, hunc mox secutus Eliseus, præfuit circiter annos septuaginta, Hunc uidere potuit Esaias adolescens, qui præfuit circiter octoginta annos. hunc senem uidit Ieremias, qui præfuit annos quadraginta. Secutus est statim Daniel, qui annos septuaginta præfuit, Deinde fuerunt, Zacharias, Malachias, Esdras, Nehemias, usq; ad Alexandri magni tempora, Postea ab

IN DIE

Antiocho Epiphane plurimi senes interfecti sunt, sed tamen reliquias aliquas Deus seruauit. Agnoscamus ergo bonitatem Dei, & gratias agamus, quòd subinde excitauit Doctores, & exhibuit testimonia doctrine. Sic post Apostolos subinde excitati sunt aliqui pij Doctores, qui publicos errores taxauerunt, ut Methodius refutauit Origenis errores, Malchion Samosatenum, Athanasius Arium, Augustinus Manichæos & Pelagium, & à multis errores pape taxati sunt, ut à Vuescelo & alijs. Sed longè fuit illustrior gloria populi Israel quàm huius ultime etatis mundi.

Considerandus est autem hic totus cursus Ecclesie, ut discamus qualis sit Ecclesia, & quas partes amplecti debeamus. Fortassis nunc, quia fit maior dispersio per Turcas, accendit Deus lucem Euangelij, hanc ipsam ob causam, ut in hac dispersione pij certam doctrinam & consolationem habeant, & quocunq; dispergentur sua uoce propagare possint, etiamsi non habebunt ordinarios Episcopos aut Doctores, ut antea.

DE TERTIO.

Duplex

S. IOANNIS BAPTISTAE.

DVplex est uocatio. Alia ordinaria, ut cum Ecclesia cligit ministros, ita in lege erat ordinaria uocatio Sacerdotum, quia Deus certe tribui mandauerat hoc officium. Et quanquam multi hac ordinaria uocatione abutuntur, tamen uocationis autoritas non est universaliter reijcienda. Quia uero sepe Doctores in uocatione ordinaria non recte docent, ideo Deus addit extraordinariam uocationem, excitauit magnos uiros ad publicos errores emendandos, & ad colligendam Ecclesiam, ut Eliam, Eliseum, Sic Ioannem singulari modo uocauit, & ut Eliam debebant audire Pontifices, quamquam essent in loco ordinariae uocationis, ita Ioannem debebant audire Pontifices, quia Deus ei certa testimonia praeberat, Angelus patri apparuerat, & eius uocationem praedixerat. Qui non considerant quanta res sit talis uocatio, & qualis sit Ecclesiae gubernatio, hi non intelligunt talium uirorum officium, ut Eliae, Elisei, Ioannis, Pauli, Imò sapientes politici oderunt eos, tanquam homines morosos & sediciosos, Alij inepti putant fuisse homines simplices, qui ut Monachi propter superstitionem quaesierint latebras, Sed nequaquam de eis ita sentiendum est,

IN DIE

sciamus hos esse summos duces, per quos Deus fuit efficax, & restituit & auxit Ecclesiam, & per quos oppressit falsam doctrinam, & renouauit ueram, Deniq; quorum ministerium salutare fuit multis uocatis ad uitam æternam.

DE QVARTO.

INdocti somniant Ioannem tantum tradidisse aliqua præcepta de bonis moribus, sicut tradidit Phocylides aut Theognis. Sed ut sepe monemus, discernenda est doctrina Ecclesiæ, à Philosophia, & à Pharisæica doctrina. Philosophi docent particulam legis, de bonis moribus. Idem & Pharisæi docent, & addunt multas ceremonias, Sed Ecclesia concionatur de pœnitentia & de remissione peccatorum, de iudicio Dei, de reconciliatiõe, & uita æterna. Cũ de pœnitentia dicit, enarrat legem, & testatur lege Dei non tantum præcipi externam disciplinam, sed omnes accusari, dicit legem esse uocem Dei monstrantem et condemnantem peccatum in tota natura humana, Ideo omnibus dicit, Agite pœnitentiam, & addit Prophetiam de fine, & interitu huius populi, quem talis uir prospiciens in genti dolore luxit. Videbat iam regnare peregrinos

S. IOANNIS BAPTISTAE.

regrinos, & sciebat breui secutura excidia omnium urbium, & deplorabat nõ solum neces tot milliũ uirorum, mulierum, puerorũ, sed etiam æternum exitium. Hæc cogitatio quantum dolorẽ attulerit tali uiro, nemo uerbis explicare potest. Et quanquam hæc prædictio deridebatur ab impijs, tamen pios mouebat. Estq; inculcata his uerbis, purgabit aream suam, colliget triticum, & paleas comburet igni inextinguibili.

Addidit & doctrinam de remissione peccatorum, Non enim fingendum est, Ioannem prædicasse legem tantum, aut pœnitentiam sine remissione peccatorum. Ethnica imaginatio est, cogitare doctrinam pœnitentiæ, sine Euangelio de remissione peccatorum. Quia pœnitentia sine consolatione irascitur Deo, & fugit Deum. Ideo Lucas disertè inquit, prædicabat Baptismum pœnitentiæ ad remissionem peccatorum, et Ioannes clarissimè sonuit Euangelium, & quidem ipsum Christum monstrauit, & addidit has conciones proprias Euangelij. Hic est agnus Dei, qui tollit peccata mundi: Item, Qui credit in filium, habet uitam æternam, Item, ex plenitudine eius omnes accepimus, gratiam pro gratia, Item, lex per Moysen data est,

IN DIE

Gratia & ueritas per Iesum Christum facta est, Id est, reconciliatio nobis propter eum & per eum donatur, & ueritas, id est, uera & aeterna iusticia, & uita per eum restituitur. Lex continebat umbras significantes futura & aeterna bona. Item iusticia legis, id est, disciplina, est quaedam umbra euanescentes. Sed hic filius res aeternas inchoat in nobis, et postea perficiet. Etsi autem haec sententiae sunt breues, tamen summam Euangelij comprehendunt, ut mediocris lector intelligere potest, Nec dubium est has sententias copiose ab ipso enarratas esse.

Quoties igitur de Ioanne loquimur, adhibenda est haec diligentia, ut quaerantur conciones eius, quae proprie continent Euangelium, & fidei doctrinam. Nec putemus eum tantum quaedam morum praecipua tradidisse, de quibus postea dicetur. Fuit enim aliud eius praecipuum officium. Voluit enim Deus publicum esse testem, qui monstraret Christum, & simul renouaret doctrinam. Ad haec munera Ioannes praecipue uocatus est, ideo monstrauit praesentem Christum, dixit de poenitentia, de iudicio Dei, de remissione peccatorum, de fide in Christum, de uita aeterna. Simul etiam taxauit errores Phariseorum, de suis

S. IOANNIS BAPTISTAE.

de suis sacrificijs & traditionibus, Hi putabant se lege iustos esse, putabant se mereri remissionem peccatorum sua disciplina. Hæc refutat, imo, inquit, hic agnus tollit peccata mundi. Gratiam accipitis, id est, reconciliationem, non propter uestram iusticiam, sed pro gratia, id est, quia ipse dilectus est. Item, ex plenitudine eius accipitis, id est, ipse uos noua luce, iusticia & uita donabit. Refutat et errores de imperio mundi cum testatur hunc Christum fore agnum, id est, uictimam. Item cum prædicit gentis interitum.

Postquam hanc partem doctrinæ de fide diligenter consideraueris, quærenda etiam erit altera pars, uidelicet doctrina de bonis operibus. Hanc quoque tradit, inquit, Facite dignos fructus poenitentiae, & interrogatus non monstrat opera ceremoniarum, ut Pharisei, sed moralia opera, sicut semper Prophetae damnarunt superstitionem communem hominum qua ceremonie anteferuntur moralibus operibus, ut Esai. I, 58, & Psalm. 50, & alias sepe monemur. Idem locus etiam utilem doctrinam continet, de approbatione uitæ politicæ & militiæ, & quidem leges tradit memorabiles, quæ frenant cupiditates gubernatorum, & discernunt facultates inferio-

IN DIE

rum, à rebus superiorum: Non putate, inquit, licere nobis ex ciuium bonis rapere quantū libet, sed estote contenti stipendijs uestris, Item, non plus exigite quā constitutum est & c. Idem locus testatur receptas esse gentes, Ita inchoat Ioannes hanc Ecclesiam colligendam ex gentibus & Iudæis, habuit igitur maius officium cæteris Prophetis. Fuit monstrator præsentis Christi, habuit mandatum inchoandæ nouæ Ecclesiæ, baptizandi & recipiendi gentes.

DE QVINTO.

Ideo reuelationes aliquæ summorum Doctorum scriptæ sunt, ut erudiant & confirment reliquam Ecclesiam. Quare in historijs patrum, Prophetarum & Apostolorum, confirmationes illæ diligenter quærantur. Est autem Ioanni clarissimum testimonium exhibitum de tribus personis diuinitatis in baptismo Christi, Patris uox auditur, & nominatim discernuntur ea uoce Pater & filius meus dilectus, quo delector. Filius stans, in flumine cernitur oculis. Conspicitur & species columbæ, in qua erat Spiritus sanctus, Nam & Pater dixerat Ioanni in hac specie esse Spiritum sanctum.

Ergo

S. IOANNIS BAPTISTAE.

Ergo & intellexit Ioannes articulum de Trinitate, & Ecclesiae tradidit. Nam hanc reuelationem ideo patefecit alijs, ut eos de natura Dei, de æterno Patre, Filio, & Spiritu sancto doceret, & discrimina officiorum ostenderet. Docet & de duabus naturis in Christo, cum ait, filium ante se fuisse, & nunc missum esse ut fiat uictima. De Spiritu sancto scit eum agitatorẽ esse, qui datur propter filium, & nouos motus Deo placentes in credentibus, nouam lucem & uitam, accendit. Ideo dicit, Baptizabit uos Spiritu sancto: Iam si ordine recenseas totum Symbolum, uides Ioannem de omnibus articulis concionatum esse. Ita discamus totum Ioannem intueri, id est, uniuersum doctrinae corpus complecti. Praecipue uerò in nostra inuocatione mens cogitet reuelationem Ioanni factam, ut discernamus inuocationem nostram à Iudaica & Turcica, inuocemus Deum æternum qui se patefecit per filium, & de eo dixit, Hic est filius dilectus, & petamus nos exaudiri & recipi propter filium, & regi Spiritu sancto.

DE SEXTO.

Quod

Quod inquit, Ego Baptizo uos aqua, sed qui post me ueniet baptizabit uos Spiritu sancto & igni, necessarium discrimen est. Sed ualdè prodest sciri, non externum baptismum discerni, sed personas. Longè differt Christi persona à ministris. Id sepe inculcat Ioannes, ut discamus Christum nō tantum esse Doctorem, ut imaginantur omnes ignari Euangelij, sed sciamus saluatorem esse. Cum audis prædicantem Ioannem aut Paulum, fides intueatur Christum, non istos Doctores, & ut sciat propter Christum dari remissionem peccatorum, & à Christo petat Spiritum sanctum & uitam æternam, non à Ioanne uel Paulo. Ideo Ioannes significantissimè dixit, Ego sum uox, quasi dicat, sum tantum minister sonans Euangelium, per quod alius est efficax, scilicet Christus. Ita dicit se baptizare aqua, id est, adhibere externum ministerium, sed alium esse efficacem, scilicet, Christum, qui baptizat Spiritu sancto, hoc est, dat Spiritum sanctum, & uitam æternam credentibus & inuocantibus. Econtra uero baptizabit igni omnes impios, id est, æterna ira & cruciatibus obruct eos, sicut postea inquit, Paleas comburet igni in extinguibili. Veros et horredos terrores uocat

S. IOANNIS BAPTISTAE.

uocat ignem, ut sepe scriptura loquitur. Hos de-
gustant pij in poenitentia, sed liberantur. Impij
uero opprimuntur aeterno pauore & dolore.

DE SEPTIMO.

Postquam de ministerio & doctrina Bap-
tistae dictum est, deinde de eius priuatis uir-
tutibus dicatur. Sed quoties exempla proponun-
tur, sciamus discrimina esse uocationum, et gra-
dus uirtutum, imitetur unusquisq; ea, quae suae
uocationi competunt, & imitetur pro sua me-
diocritate. Nec existimet se illorum excellentium
uirorum gradus assequi, Sed ipsam mediocrita-
tem magnum decus esse, in his quae competunt
nostrae uocationi. Sicut Paulus inquit: Hoc re-
quitur ut fideles simus. Quod uero Ioannes
uiuere in deserto, hoc illius uocationi conueniebat,
tuae non conuenit. Quia cum esset natus in tribu
Sacerdotali, debebat sacrificare in templo. Cum
igitur Deus inchoaret per eum aliud ministeri-
um, uoluit eum discedere à templo. Ideo uersa-
tur in deserto, ac intelligebant Sacerdotes re-
nouam agi, & contrariam legi. Hec a se facto-
rum in exemplis considerentur, & sciamus non
omnia conuenire omnibus. Quia autem erat
in deserto

IN DIE

in deserto, res ita ferebat ut uictus esset sordidior, Etsi de locustis ego arbitror, ut contra legem fecit Ioannes, quòd discessit à templo, ita contra legem de cibo fecisse, ut ostenderet finem esse politiae Iudaicae, & Euangelium ad gentes quoq; pertinere, & tolli discrimina ciborum. Locustae enim usitatè cancos significant, quibus non licebat uesci populo legis. Consentaneum est autem Ioannem usum esse rebus obuijs ad Iordanem, ubi piscatores ei cancos dabant, quos alioqui non uendebant. Moueor & significatione locustae. Naturale dissidium est locustae cum serpentibus, & dicitur in pugna arte prehendere collum serpentis, Sic Ioanni dissidium fuit cum Phariseis, & horum colla, id est, doctrinam strangulauit. Si quis autem mauult locustam intelligi insectum, non repugno.

Maximè uerò mors talis uiri consideranda est, nec tantū inde sumantur haec nota praecepta, quòd oporteat uera docere, & potius oppetere mortem, quam abicere confessionem uerae sententiae, iuxta illud: Qui non confitebitur me coram hominibus, non confitebor eum coram Patre meo coelesti, Sed multo magis hoc considerandum

S. IOANNIS BAPTISTAE.

randum est, quare non semper Deus defendat suos aduersus Tyrannos. Hæc species ualde offendit humana iudicia, sed hinc discamus propriam Ecclesiam sapientiam esse, intelligere quod sit subiecta cruci, & cur sit subiecta. Sed de his dubiis in ministerio uerbi est singulare quiddam. Præcipua causa est, quod per hos ostendere uult testimonium de futuro iudicio. Constat ex prioribus testimonijs, DEO uerè placere Isaiam, Ieremiam, Ioannem, Paulum, & similes. Nec adprobauit eos tantum ut sint miseri, ac redigantur in nihilum, Nec ideo reijcit impios, ut semper sint florentes. Imò erit aliquando discrimen, Ergo cum suos interficere sinit, testatur restare aliud iudicium, in quo patefaciet iram suam aduersus impios, & ornabit gloria suos, sicut dictum fuit ad Cain, Si benè feceris, recipies, Sin autem malè feceris, peccatum tuum quiescet donec reuelabitur. Testatur enim Deus uerè se recipere iustos, & irasci peccato, sed differre iudicium, & hæc mora confirmat securitatem in impijs, Ideo dicit, Quiescet peccatum, sed tamen postea patefiet ira aduersus peccatum. Huius uenturi iudicij illustra testimonia sunt neces eorum, quos Deus sibi placere certis testimonijs

IN DIE

testimonijs ostendit. Habes præcipuam causam.

Postea sunt & aliæ causæ. Deus uult eos ostendere, quòd seriò & ex animo sentiant uerã esse doctrinam. Nam si professio doctrinæ nihil adferret periculi, nõ posset sciri an seriò sic sentiant. Nunc cum uitæ anteferunt, ostendunt se seriò sic sentire, ostendunt & hoc, professionem magis necessariam esse, quàm uitam.

Tertia causa est, uult etiam conspici, quòd Deo non seruiant seruiliter, non captantes huius uitæ tranquillitatem, sed quòd uero amore noticiam Dei anteferant omnibus rebus. Quarta causa est, ut fiant similes imagines filij Dei.

Quinta causa est, quòd uniuersaliter sanctorum mors testatur, reliquum esse peccatum in natura hominis, propter quod omnes omnibus calamitatibus subiecti sumus, quas tamen Deus infirmis mitigat, sicut in Psalmo dicitur: si iniquitates obseruaueris domine, quis sustinebit? Id est, si effunderes iram tuam aduersus molem peccatorum nostrorum, & omnia pro merito punire uelles, omnes subito interirent, & ruerent in æternas pœnas: sed parcis propter mediatorem filium. ~~Omnino insignis schola est consideratio~~
necis

S. IOANNIS BAPTISTAE.

nccis sanctorum, & de summis rebus nos admonet, de futuro iudicio, de peccato communi naturæ humanæ, de mirabili consilio Dei, quo Ecclesiam uult esse subiectam cruci, Quid est dissimilius, quam Nero & Paulus? & tamen Paulus toties antea seruatus laceratur ab illa fœdissima bestia, Quid dissimilius Herode et Baptista? quem natum singulari Dei opere, & uocatum ad summum ministerium, & ornatum singulari luce Euangelij, interficit Tyrannus tam cito, Ioannes enim non toto biennio concionatus est in deserto. Quia circiter secundum Pascha, post inchoatam prædicationem interfectus est, ut indicat series historię Euangelicæ.

DIE VISITATIONIS MARIE Euangelium, Luca. i.

IN diebus illis exurgens Maria, abiit in montana, cum festinatione, in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elisabeth. Et factum est, ut audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, salijt infans in utero eius, Et repleta est Spiritu sancto Elisabeth, & exclama-

G

exclama-

DIE VISITATIONIS

exclamauit uoce magna & dixit, Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui, Et unde hoc mihi, ut ueniat mater Domini ad me: Ecce enim, ut facta est uox salutationis tuæ in auribus meis, salijt præ exultatione infans in utero meo, Et beata quæ credidit quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt ei a Domino. Et ait Maria. Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo saluatore meo. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Et misericordia eius in progeniem & progeniem, timētibus eum. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sedibus, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula

MARIAE.

cula. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam.

Pulcherrima est historia, & plena spiritualis & Christianae doctrinae. Habet autem tres praecipuos locos.

- I. Testimonium de Messia.
- II. Imago Ecclesiae, & uerae Synodi.
- III. Canticum Mariae.

DE PRIMO.

Magnum discrimen est inter Ecclesiam, et inter imperia mundi, Ecclesia est exiguus coetus, eorum qui retinent puram doctrinam Euangelij, et credunt in Christum, dissipatus, contemptus, & spretus in mundo, qui miratur potentiam, gloriam, uictorias et triumphos magnorum imperiorum, Et tamen hic paruus coetus Ecclesiae uere gerit res maximas, Etsi igitur Christi actiones non sic conspiciuntur in mundo, ut Alexandri, aut Caesaris res gestae, tamen non est prorsus ignotus, & habet sua testimonia, Quia oportet esse aliquam Ecclesiam, in qua Deus uult se & filium suum cognosci, & uult ali-

DIE VISITATIONIS

quem cœtum saluum fieri, in quo ipse celebretur in uita æterna, ideo exhibuit multa testimonia, quæ fidem nostram confirment, de omnibus articulis, quòd hic sit Christus. exhibitus iuxta promissiones. Ita hic statim à concepto Christo recitantur testimonia. Conueniunt testes, Maria, Elisabeth anus grauida singulari miraculo Dei, infans exultans in utero, Zacharias, cui hactenus muto subito redditur loquela, & alij in hac familia. Nam Maria proficiscitur ad cognatam non propter priuatam amicitiam, Sed propter hoc illustre testimonium, & propter confirmationem & suæ fidei & aliorum sanctorum.

DE SECUNDO.

Consideranda est imago Ecclesiæ, & petenda consolatio ex hoc loco, ut non deficiamus à ueritate, decepti specie & titulo Ecclesiæ. Vocant se Ecclesiam pontifices, Episcopi, Reges, & his addicti: sicut olim Caiphas, Annas, Pharisei, Saducei, Sed non sunt Ecclesia. Interim est alia parua Ecclesia uera, sicut Paulus inquit, Non omnes qui sunt ex Israel, sunt Israel: Ut igitur nunc erat Ecclesia Zacharias, Elisabeth, Maria, & pauci alij, ita nunc est exiguus numerus

MARIAE.

numerus credentium in Christum, & rectè colen-
tium Deum, Et hunc coetum persequuntur Pon-
tifices, & Episcopi, sicut tunc erant hostes san-
ctorum, Caiphas & similes. Dicitur enim & ^{no' bu}
Zacharias interfectus esse, propterea quòd ad-
firmavit Messiam uenisse, sicut scribit Epipha-
nius.

Est & hic congressus Mariae, Elisabeth,
Zachariae, imago uerè piæ & Christianæ Syno-
di, Nam hoc primum fuit concilium nouæ Eccle-
siæ. puella Maria uenit per xx. miliaria, tantum
enim ferè fuit iter à Nazareth Hierosolymam
usq; ibi narrat cognatæ Elisabeth, & familie, de
suo conceptu, & testimonio Angeli, Elisabeth ui-
cissim illi testimoniū perhibet, & accedit Zacha-
rias senex, cuius pietas publicè nota est, & ex
muto subito loquens, & sua uoce confirmat hæc
testimonia, Ita in hoc conuentu concluditur de
summo & grauissimo articulo, de concepto &
exhibito Messia. Et uera est ac rata definitio
sanctissimæ Synodi, etiam si non accedit decretum
aut approbatio Pontificum & Phariseorum.
His testimonijs adduntur & Cantica, seu gratia-
rum actio, ut extet confessio etiam ad posteri-
tatem, & prædicatur hoc ingens Dei beneficium,

DIE VISITATIONIS

quod misertus populi sui, miserit filium. Hoc uult Maria agnosci & palam celebrari. Non uult occultari, aut obrui ueritatem, sed extare noticiam ueræ doctrinæ, ut agnoscat & glorificetur Deus, ut rectè colatur & inuocetur, Tali concilia approbat Deus, quæ quæerunt ueritatem, & iuxta uerbum Dei testimonium perhibent de Christo, non quæ præstigijs Sophismatum & fucosis articulis obruunt ueritatem.

DE TERTIO.

De Cantico Mariæ.

IN hoc Cantico Maria gerit personam totius Ecclesiæ. Est enim confessio de Messia, & gratiarum actio, et descriptio uictoriæ Ecclesiæ contra mundum, Tyrannos, & omnia membra Diaboli. Quare & nos sciamus à nobis postulari, ut uerè unà canamus & sequamur hanc præcëtricem, quæ, ut in choro, inchoatrix est huius carminis, ac ingenti animo edit confessionem.

Tria ergo comprehendit.

I. Gratiarum actionem. Magnificat anima mea Dominum. id est, ex tota anima, toto corde glorifico Deum. Non dubito uitam in discrimen

MARIAE.

men offerre, propter confessionem. Sic debemus
& nos adfecti esse, ut confessionem antefera-
mus omnibus rebus, uitæ, facultatibus, liberis.
Qui sic adfectus est, uerè canit hunc Hymnum.
Magnificat anima mea Dominum. Quando
traherentur ad mortem, Ioannes Baptista, Pau-
lus, & similes, tunc uerè dicebant: Magnificat
anima mea Dominum. Sic sunt Christiani for-
tissimi milites, cogitant Magnificat anima mea
regem, pro quo pugno, uitam meam, & omnia
conijcio in discrimen, ut dimicem pro rege, ut sit
magnus & uictor.

Secunda pars Cantici.

Respexit humilitatem ancillæ suæ. Fecit
mihi magna qui potens est &c. Hæc est narra-
tio beneficiorum, quæ in Ecclesia Deus efficit.
Cum Ecclesia sit spreta, humilis, parua, Deus ta-
men dat ei uictorias, conseruat eos contra Tyran-
nos, & sapientiam mundi. Hæc est summa huius
partis.

Loquitur Maria de se, sed non tantum de se
sola, sed de toto corpore Ecclesiæ. Respexit Deus
humilitatem, id est, miseriam ancillæ suæ. Quam-
uis simus abiecti, quamuis simus imbecilles,

DIE VISITATIONIS

sine præsijs, sine defensione humana, tamen respicit nos Deus, exaudit, iuuat contra Tyrannos & sapientes mundi. Hic discamus, quòd in sola Ecclesia, sic agnoscatur Deus, quòd sit Deus, quòd sit Deus remittens peccata, & miseros credentes exaudiens. Humana ratio & omnes religiones, præter Euangelicam, aliter sentiunt de Deo. Habent talem opinionem, quòd Deus non curet, non respiciat adflitos. Et est singularis & arcana sapientia, & solorum credentium in Christum, erigere se fide et credere remissionem peccatorum, & petere & expectare auxilium, &c.

Tunc hæc fiunt, Fecit potentiam brachio suo, &c. seruat Ecclesiam inter pericula, sicut seruauit electos cum ducerentur in captiuitatem Babilonicam, dispergit superbos confidentes sua sapientia, sicut cõfudit magos Pharaonis, sic nũc confundit sapientia sua confidentes Papistas, & alios. O magnũ peccatũ, quod nõ intelligunt sapientes, quod uolunt Ecclesiam suis consilijs regere & mutare, De his est dictum, Perdam sapientiam sapientum, Deponit potētes de sede, sicut Romanos perdidit persequentes Christum,
Exaltat

MARIAE.

Exaltat humiles. Esurientes impleuit bonis.
Consolatur, seruat Ecclesiam.

TERTIA PARS, CON- FESSIO DE DATO MESSIA.

Tertia pars est propria illius concilij con-
fessio, quod Messia dato, recordatus est Deus pro-
missionum. Hæc est summa Cantici, Ita & nos
agamus gratias, et cum recitamus hoc canticum,
intueamur animo totam Ecclesiam, cogitemus
qualia sint certamina in Ecclesia, propter con-
fessionem, quam mirabilibus operibus Deus de-
fendat Ecclesiam. Cogitemus requiri à nobis
confessionem, cogitemus hunc esse summum cul-
tum, quem hæc puella, id est, tota uera Ecclesia
præstat, prædicare Deum quod dederit Messiam,
quod elegerit Ecclesiam perpetuo uicturam,
quod eam defendat & seruet, non humanis uiri-
bus aut consilijs. Hæc discenda sunt in lectione
huius historie, qualis sit uera Ecclesia, & quæ
sint ueri cultus, repetenda sunt animo testimo-
nia de Christo, ut nostram fidem confirmemus, &
nos ad inuocandum excitemus.

Reliquum est exemplum de infante Ioanne,

G S

qui in

DIE VISITATIONIS

qui in utero sensit adesse Dominum & Messiam. Quanquam autem de Ioanne peculiare est, tamen est testimonium, quod Spiritus sanctus etiam in paruulis sit efficax, & quod habeant motus quosdam, quanquam nobis incognitos, tamen Deo placentes. Ideo cum audis, Talium est regnum cœlorum, cogites in infantibus Spiritum sanctum certos motus efficere, quales sunt sanctorum, qui sunt membra regni cœlorum, id est, Ecclesiæ ueræ. Et hi motus pij excitantur uerbo ut hîc dicitur, Postquam sonuit uox tua, &c.

DIE MARIAE MAGDA- lenæ, Euangelium Lucæ 7.

Rogabat Iesum quidam de Phariseis, ut manducaret cum ipso, & ingressus in domum Pharisei, discubuit. Et ecce mulier in ciuitate quæ erat peccatrix, ut cognouit, quod accubisset in domo Pharisei, attulit alabastrum ungenti, & stans retro, secus pedes eius flens, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui exergebat, & osculabatur pedes eius, & ungento ungebat. Videns

MARIAE MAGDALENÆ

Videns autem Phariseus, qui uocauerat eum, ait intra se dicens, Hic si esset Propheta, sciret utiq; quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est. Et respondens Iesus dixit ad illum. Simon habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister dic. Duo debitores erant cuidam fœneratori, unus debebat denarios quingentos, alter autem quinquaginta. Non habentibus autem illis unde redderent, donauit utrisque. Quis ergo eorum, dic, eum plus diligit? Respondens autem Simon dixit, Existimo, quod is, cui plus donauit. At ipse dixit ei recte iudicasti.

Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti, hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis capitis sui extersit, Osculum mihi non dedisti, hæc autem ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos, Oleo caput meum non unxisti, hæc autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi, Remittun-

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

Dixit autem illi, Remittuntur tibi peccata. Et cœperunt qui simul accumbabant dicere intra se. Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem, Fides tua saluam te fecit, **Vade in pace.**

Tres habet præcipuos locos.

- I. Tota historia est exemplum doctrinæ de poenitentia, quæ est propria Euangelij doctrina.
- II. Simul etiam proponitur collatio piorum ad Hypocritas.
- III. Deniq; tota Historia est mirifica imago Ecclesiæ.

DE PRIMO.

Semper dicimus in conuersione oportere existere contritionem, hoc est, pauores ortos ex agnitione iræ Dei aduersus peccatum, sicut in Adam, Dauide, Ezechia, Petro, Paulo, & alijs multis cernitur, & Iohel inquit, Scindite corda uestra in planctum. Et Esaia 66. Ad quem respiciam?

MARIAE MAGDALENÆ

ciam: nisi ad humilem & contritū spiritu, & tremementem sermones meos, & 2. Corinth. 7. Tristitia secundum Deum, efficit pœnitentiam ad salutem. Item, Roman. 7, peccatum per legem occidit me ut fieret excellenter peccatum, id est, ut conspiceretur reatus & ira Dei. Cum enim humana securitas non uideat, quanta res sit peccatum, Deus uerbo suo corda iudicat, & ostendit iram suam, hic agnoscimus Deum irasci et expauescimus, Sic peccatum fit excellenter reum &c: Quanta uerò res sit offendere Deum, existimetur ex primo peccato, quàm horribilis pœna sequuta est primam inobedientiam hominum? uidelicet, perpetua miseria posteritatis uniuersæ, quanta pœna sequuta est lapsum Dauidis? Sed humana mens, ut immensam iusticiam & iram Dei non comprehendit, Ita nec magnitudinem peccati comprehendere potest, sed aliquantulum aspiciamus, cum corda uerè expauescunt, ut inquit Ieremias, Postquam ostendisti mihi, percussi femur meum, Ideo etiam hæc ingens moles calamitatum imposita est generi humano, ut nos de pœnitētia admoneat, Sicut Paulus inquit, Corripimur à Domino, ne cum hoc mundo damnemur. Existat igitur in nobis contritio

tritio & agnitio iræ Dei, sicut in hac muliere
conspicitur, quæ flens astat ad pedes Christi.

DE SECVNDO.

Sed non satis est existere paucos nec fugia-
mus Deum, ut Cain, Saul, Iudas, Sed sciamus
donatum nobis esse propiciatorem, ad quem De-
us uult nos confugere, Et quidem sciamus omni-
um mandatorum precipuum esse, hunc filium
Dei agnoscere, honore afficere, & per eum uelle
ad Patrem redire. Sicut scriptum est, osculamini
filium. Beati omnes qui confidunt in eo. Sciamus
item, sepe iureiurando à Deo confirmatas esse
promissiones, de remissione peccatorum, & libe-
ratione à peccato & morte æterna. Verè igitur
uult Deus non saluos fieri, ut, uiuo ego, nolo
mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & uiuat.
Item, iurauit Dominus, & non poenitebit eum
&c. Et Psal. 88, inquit Augustinus. In æternū reg-
nabit Christus in sanctis suis, hoc dixit, Deus hoc
promisit, si parum est, hoc iurauit, Quia ergo
non secundum merita nostra, sed secundum illius
misericordiam, firma est promissio, credamus &
inuocemus. &c.

Venit ergo ad hunc Dominum mulier &
querit

MARIAE MAGDALENÆ.

quærit consolationem. Audit igitur uocem de remissione peccatorum. Fides tua saluam te fecit uade in pace, Hæc uerba concionantur de altera parte conuersionis, scilicet, de fide. Christus expresse nominat fidem, dicit, eam fide recipi in gratiam, & saluari.

Ita duæ partes pœnitentiæ hîc clarè proponuntur. Contritio, qua iudicatur peccatum, sed hîc pavor opprimeret mentem æterna morte, nisi accederet consolatio. Accedit ergo altera pars scilicet fides, quæ est fiducia erigens animum, quòd Deus per misericordiam propter mediatorem recipiat credentem, uerè ignoscat, exaudiat, faciat heredem uitæ æternæ. Hac fiducia concipit cor nouam lucem & uitam, ut dicitur, Iustus fide sua uiuet. Item, ut promissionem Spiritus accipiamus per fidem.

DE TERTIO.

Sed cur antea dixit, Remittuntur ei multa, quia dilexit multum, & cui multum remittitur, multum diligit: Hic uidetur dilectio dici causa remissionis. Facilima et simplicissima responsio est. Christus testatur cõuersã esse, et certè cõuersio necessaria est, et tribuit huic miseræ mulieri iã
illam

DIE

illam eximiam laudem, quam sibi falso arrogabat populus legis, quasi dicat Christus, Hæc mulier implet legem, & est membrum populi Dei. Tu nec imples legem, nec es membrum populi Dei. Constat autem, & semper hæc dicimus, conversionem necessariam esse, seu inchoatam obedientiam, & tamen cum dicat, Fides tua saluam te fecit, testatur etiam Christus, remissionem accipi fide, non propter obedientiam aut dilectionem.

Alia responsio est expeditior. Duplex est absolutio. Alia conscientie, quæ fit fide. Alia publica coram Ecclesia, quæ fit propter opera. Sed de his solutionibus postea. Prius ipsa concio Christi consideretur, quæ est dulcissima consolatio pijs, adiungenda huic sententiæ, Gratia exuberat supra peccatum, & opponi debet tentationi, qua cor magnitudine certi alicuius peccati angitur, ut Petrus angitur conspectu negationis, aut Dauid conspectu adulterij, cædis. Hic opponenda est uox, Gratia exuberat peccatum, & hic cui multum remittitur, multum diligit, quasi dicat, quo magis agnoscis remissionem, eo magis agnosces magnitudinem beneficij Dei erga te. Maior ergo flamma fidei & dilectionis oritur, & uicissim

MARIAE MAGDAENAE.

Et uicissim magis diligit DEVS, magis diligentem. Sic consolatur DEVS ualdè lugentem, et utrumq; complectitur, testatur Deum uerè obliuisci peccata nostra et non $\mu\upsilon\chi\sigma\iota\sigma\iota\varsigma$ et tribuit mulieri laudem ueræ obedientiæ, ut possit retinere fidem, et sciat se deinceps placere Deo, etiamsi antea horribiliter offendit. Diligenter igitur obseruanda est hæc Christi consolatio, et opponenda magnitudini lapsus, ne postea existimemus, nos minus diligi, minus recipi &c. Et referatur ad hoc dictum, Gratia exuberat supra peccatum. Econtra taxatur superbia Pharisæi, hunc significat Christus ignarū esse remissionis peccatorum, ideoq; sine dilectione esse.

Sed redeo ad solutiones. Expeditissima est, dicere duplicem esse remissionem, Alteram coram Deo, hanc fieri fide. Alteram coram Ecclesia, hanc fieri propter bona opera, Et huic solutioni patrocinator, quod ad mulierem dicitur. Fides tua saluam te fecit. Sed Pharisæo accusanti mulierem et damnanti, allegantur opera et dilectio, ut apud hunc quoq; absoluat. Si quis autem flagitat aliam responsionem, uera est et infallibilis sententia, fidem nō posse niti pariter promissione,

H

promissione,

promissione, & conditione nostræ dignitatis, si cogitandum erit, tunc habebis remissionem, cum satis habebis meritorum, ut clarè ostendit narratio in textu, non uult nos transferre in nostra opera, nec potest uagari fides, et relicto propiciatore quærere propriam dignitatem.

Cur igitur alibi dicitur? Remittuntur ei multa, quia dilexit multum. Respondeo, Synecdochen esse usitatam, ac si dicat, quia conuersa est. Verissimum est enim, conuersionem necessariam esse, & tamen interim fide accipitur remissio & non propter nostram dignitatem. Hæ Synecdoche sunt usitatissimæ. Esaia I. Desinite male facere. Item, Conuertimini ad me, & conuertar ad uos. Item, Redime peccata tua iusticia, & erit sanatio delictis tuis. Hæc dicta & similia continent Synecdochen, in qua plures partes conuersionis comprehenduntur, quæ quomodo sint discernendæ, ex alijs locis discendum est. Certum est enim, remissionem dari propter propiciatorem, non propter nostram dignitatem, Et tamen uerum est, sequi oportere dilectionem, id est, obedientiam nouam, quam hic magnis laudibus ornat, ut testetur eam placere Deo.

ALLEGORIA.

Duo

MARIAE MAGDALENÆ.

Dvo sunt coetus in Ecclesia, unus est Hypocritarum, qui securi tument persuasione iusticiæ, ij nec peccatum norunt, nec remissionem peccatorum, nec fidem, & interim, quia fortassis mediocriter præstant disciplinam, admirantur sese, & gloriantur se iustos esse, ad horum mensam assidet Christus, id est, hi sunt Pontifices gubernatores, habent titulum Ecclesiæ, quare sub eis sonat alicubi uox Euangelij. Est & alius coetus, scilicet, audiens Euangelium, agnoscens peccatum, uerè lugens errata sua, uera fide querens Christum, Huic coetui agenti poenitentiam & credenti, tribuit Christus testimonium, quòd sit uera Ecclesia, Tribuit item laudem ueræ obedientiæ, quòd impleat legem, quòd diligat. Hanc laudem arrogat sibi falso Hypocritæ, ideo Christus transfert eam in hunc coetum, quem Hypocritæ despiciunt, propterea quia minus est speciosa uita huius coetus.

Præcipuum autem officium, quod Christus tantopere prædicat, hoc est, quòd mulier lauit, & unxit pedes. Significant autem pedes præcipue ministerium Euangelij: hoc curat, & omni officio tueri, & conseruare studet uera Ecclesia, fouet pios Doctores omnibus officijs. E contra

DIE

Pharisei, Pontifices, negligunt ministerium Evangelij, quærunt imperia, condunt leges utiles tuendis opibus, dignitatibus, interficiunt pios Doctores.

DIE MICHAELIS, EVAN.
Matthei 18. DE ANGELIS.

In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, Quis ergo maior est in regno cœlorum? Et aduocans Iesus paruulum, statuit eum in medio eorum & dixit, Amen dico uobis, nisi cõuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Quicumq; ergo humiliauerit seipsum, sicut paruulus iste, hic maior est in regno cœlorum. Et qui susceperit unum paruulũ talem in nomine meo, me suscipit. Qui autem scandalizauerit unum de pusillis istis, qui in me credũt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

Væ mundo a scandalis, Necessè est enim

MICHAELIS.

enim, ut ueniant scandala, uerūtamen
uæ homini, per quem scandalum uenit
Si autem manus tua uel pes tuus scan-
dalizat te, abscinde eum, projice abs te,
Bonum est tibi ad uitam ingredi clau-
dum uel debilem, quam duas manus,
uel duos pedes habentem, mitti in ig-
nem æternum. Et si oculus tuus scanda-
lizat te, erue eum, & projice abs te, Bonū
est tibi cū uno oculo in uitam intrare,
quam duos oculos habentem, mitti in
gehennam ignis. Videte ne contemna-
tis unum ex his pusillis, dico enim uo-
bis, quod Angeli eorum in cœlis, sem-
per uident faciem Patris mei, qui in cœ-
lis est.

Septem sunt præcipui loci.

I. Error seu peccatum Apostolorum contem-
nentium de primatu.

II. Reprehensio certaminum de regno, que
oriuntur uel ex falsa persuasione de regno Chri-
sti, uel ex ambitione. Ex his certaminibus oriun-
tur, neglectio doctrine, schismata, hæreses, odia,
bella, & uastitates Ecclesiarum. Ideo Christus

tantopere incandescit in hoc loco, intuens uenturas in Ecclesia in gentes et horribiles discordias, quæ dissipaturæ sunt Ecclesias, & facturæ uastitates.

III. Quam igitur uult esse formã regiminis, nulla ne erit superior potestas gubernans? Responsio, Christus uult regi Ecclesias Euãgelio suo, et nõ autoritate humana nõ gradibus Episcoporum

III. Etsi est æqualitas Arithmetica gubernatorum in Ecclesia, Quia Christus non uult ququam excellere potestate, tamen est inæqualitas donorum, Ita fit Geometrica proportio, cum uidelicet excellentes donis diligenter consulunt inferioribus, & antecellunt eos autoritate. Et econtra, inferiores obtemperant & cedunt excellentioribus propter uerbum dei.

V. Admonitio de cauendis scandalis doctrinæ & morum.

VI. De custodia Angelorum.

VII. De infantibus in Ecclesia in signe testimonium, quòd Deo placeant.

DE PRIMO.

Discamus in sanctis etiã esse errores et peccata, sicut hic Apostoli adhuc imaginãtur regnum

MICHAELIS.

regnum Christi fore mundanam Politiam, in qua, ut in regno, sint futuri gradus diſſimili potestate. Plus mali fuit, ſi etiã ambitione, inuidia, emulatione, Apoſtoli certauerunt, & alius alteri ſe ſuo iudicio prætulit, ſicuti in Luca ſignificatur, Cap. 22.

DE SECVNDO.

Vidit haud dubiè Chriſtus, quantum mali pariturae eſſent hæ opiniões de conſtituendo Regno in Eccleſia, inde enim multa ſequuntur. Epiſcopi armati potestate condunt leges, inſtituunt cultus, Ceremonias, ut, Miſſam, & ſimiles. Hæc poſtea putatur iuſticia Euangelij, ita opprimitur ueritas. Præterea cum accedit ambitio, quanti motus oriuntur? ut Arius præferri ſibi doliuit Alexandrum in electione Epiſcopi, Et omnes ætates uiderunt ſimilia exempla. Item, Romæ quanta fuerunt certamina, de electione, ante mille annos? Unde uox illa orta eſt. ~~Plures Romuli more, quã Petri peruenire ad Epiſcopatũ.~~ Sed multo plus mali peperit ambitio ingeniorum de laude doctriinæ contendentium, unde ſunt ortæ Hereses, ſchiſmata, et multæ aliæ pernitiõe mutationes. Sicut ex Ariana

dissensione ortus est Mahomet, inde secuta est
 uastitas Ecclesiarum. Hæc omnia intuens Chri-
 stus, hic tam duriter concionatur de scandalis,
 & nos admonet, ut uerbo regi uelimus, ut cauea-
 mus ambiciosa certamina de doctrina, & de mi-
 nisterio.

DE TERTIO.

Quam constituit hic formam Regiminis?
 Principalis responsio est in hoc dicto. Si
 quis puerum recipit in nomine meo, me recipit.
 Hic ostendit se alligare Ecclesiam, non ad ullius
 hominis personam, sed ad uerbum suum. Ideo in-
 quit, siue puer, siue alius uerbū meū attulerit au-
 dite. Verbo regi uos uolo, non gradibus perso-
 narum. Hoc uult, cum ait, Si quis puerum recepe-
 rit in nomine meo? id est, uerbum meum affe-
 rentem, Et postulat ut ipsi Apostoli sint humiles,
 more infantum, nihil adhuc de regno disputan-
 tium. Est enim facilis & illustris applicatio seu
 collatio. Nam fortiora naturaliter sibi sumunt
 imperium in inferiora. Ideo infantia sentiens
 imbecillitatem, nondum sumit sibi imperium in
 alios. Etsi fortassis alia natur a magis, alia minus
 obtemperat, tamen omnes infantes metuunt
 grandiores. Est igitur

MICHAELIS.

Est igitur perspicua collatio, & detrahit potestatem gubernatoribus Ecclesiæ, Vt infantes non sumunt sibi imperium in alios, sed accipiunt dictata à fortioribus, Sic uult Christus Episcopos sine imperio circumferre dictata in Euangelio tradita. Videmus igitur displicere Christo hanc tetram dominationem in Ecclesia constitutam, quæ quidem etiam iniustas leges, impios cultus, tyrannicis imperijs retinet, & defendit. Et accedunt multa alia ingentia peccata.

Peculiaris doctrina est Christianorum, de uoluntate Dei statuere ex ipsius uerbo, non ex opinionibus nostris aut euentibus. Ideo ut uerbi autoritas amplificetur & magnifiat Christus, abducit homines à conspectu personarū, et monstrat uerum ac solum gubernatorem, scilicet, ipsam uocem Euangelij, sicuti alibi sæpe dicitur, Lucerna pedibus meis uerbum tuum, Item, Hunc audite. Item, Si quis sermonem meum seruabit, mortem non uidebit. Sed humana ratio leuiter curat uerbum Dei, & de Ecclesia cogitat sicut de humana politia. Et in omnibus tentationibus prona est ad amplectenda ea, quæ ratio ostendit. Ideo Christus hic reuocat nos ad uerbum, & uult nos meminisse, uerbum esse rectorem,

H 5 non

DIE.

non personas, Non humanam rationem.

DE QVARTO, DE CA
uendis scandalis.

SCandalum est falsa doctrina, seu prauum
Exemplum, quod alijs nocet, uel quia inui-
tat ad imitandum, uel quia accersit poenas
publicas, uel quia alienat animos à societate
rerum bonarum, uel quia prabet occasionem
malis, de Deo & de rebus diuinis malè loquēdi.

Gradus quinque fecimus.

Primus, est falsa doctrina. Hoc genus scan-
dali nocentissimum est.

Secundus, Prauum exemplum, quod imitatio-
ne nocet, ut inuocatio Sanctorum, Item multa
alia manifesta delicta, quæ inuitant alios ad
peccandum, aut exemplo licentiam augent, ut
belluationes, scortationes &c.

Tertius gradus est, non tantum manifesto-
rum scelerum, sed etiam arcanorum, quæ accer-
sunt poenas publicas, bella, seditiones, & alia ma-
la, quæ secum multiplicia peccata trahunt. Est
autem miserrimum sustinere conscientiam,
quod

MICHÆLIS.

quòd propter nostram culpam infinita multitudo pereat. Vt enim propter Adæ & Eux delictum totum genus humanum perijt, Vt propter Davidis adulterium, propter idolatriam Achas, Manassæ, secutæ sunt ingentes publicæ pœnæ, ita semper in mundo uagantur publicè pœnæ, ortæ ab aliquibus singulorum peccatis.

Quartus gradus est, Prauum exemplum, quod alienat animos à societate rerum bonarum, ut, dedecora docentium, aut principum, alienant animos ab Euangelio. Ducum turpitudines, ut, Antonij, Saulis, languesciunt animos exercituum, quia iudicant Deum puniturum esse scelera ducum. Huc etiam pertinet in medijs, factis petulantia & pertinacia. Petulanter utens libertate apud pios nondum institutos, alienat eos. Rursus pertinaciter retinens superstitiones, confirmat errores, & sauciat aliorum piorum, qui libertate utuntur, infirmas mentes, & contristat Spiritum sanctum.

Quintus gradus est, qui etiam spargitur in omnes, propterea quòd mali de Deo & de rebus diuinis sumunt occasionem probabilem ex prauis exemplis malè loquendi, ut Semcias propter Davidis delictum, iam habet speciosum argumentum

tum, quo persuadeat Dauidem non esse Regem diuinitus uocatum, nec Prophetam. Nam Propheta non uidetur ita ruere. Ita Ezechiel dicit: Propter uos contumelia afficitur Deus inter gentes. Et de filijs Eli dicitur 1. Reg. 2. Erat peccatum puerorum grande coram domino, quia defrahebant homines sacrificio Domini. Has sententias meruerimus, ut cogitemus, in singulis prauis factis accedere hoc peccatum, quod læditur gloria nominis Dei. Præterea meminerimus has sæuerissimas minas. Væ illi per quem uenit scandalum. Hæc dicta testantur grauissimè puniri scandala, præsentibus & æternis poenis.

QVINTVS LOGVS DE custodia Angelorum.

EXtat hic perspicuum testimonium, add tos esse custodes Angelos pijs. Hic colligantur similia testimonia, ut, Comes Elisei uidet se stipatum esse magno exercitu angelorum. Et consideretur hic Anthithesis malorum & bonorum Angelorum. Malis duo uicia præcipua tribuuntur, quòd sint mendaces, blasphemii aduersus Deum, & homicide, ut in paradiso
utrumq;

MICHAELIS.

utrumq; ostendit diabolus. Excutit enim Eue
mandatum Dei, offusa alia opinione, Eritis si-
cut dij. Et traxit totum genus humanum in eter-
nā mortem. Idē adhuc conatur, impellit leuia in-
genia ad Epicureas opinioēs, aut alias falsas opi-
niones amplectendas & ferendas, Conatur in
eternā mortē pertrahere, quotquot potest, Cau-
sa est necis corporalis, & plurimarū calamita-
tum, hominibus, ut per eas pertrahat languefa-
ctos animos ad desperationem, & eternam mor-
tem, impellit impios ad omnis generis flagicia,
libidines & cedes iniustas, sicut historia totius
Mundi omnium temporum ostendit, quæ com-
memorat horribilia flagitia, iniusta bella. Ap-
uersus hæc tanta mala dux est nobis liberator
filius Dei Emanuel, qui destruit opera diaboli,
& mittit pijs bonos Angelos ad impediendos
multos conatus malorum.

DE SEXTO.

Diligenter hinc obseruandum est testimo-
nium. quod in infantibus inserti Ecclesie pla-
ceant Deo, & sint hæredes uitæ eternæ. De ta-
libus enim clarè dicitur: Non est uoluntas Patris,
ut pereat unus de paruulis istis.

IN

DIE
IN DIE OMNIUM SAN-
ctorum, Euangelium Matthei 5.

Videns Iesus turbas, ascendit in montem, & cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, & aperiens os suum docebat eos dicens, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites, quoniam ipsi hæreditabunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam cōsequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Beati pacifici, quoniam ipsi Dei filij uocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati estis cum exprobrauerint uobis homines, & persecuti uos fuerint, & dixerint omne malum uerbum aduersus uos mentientes, propter me, Gaudete & exultate, quoniam merces uestra copiosa est in cœlis. Sic enim

OMNIVM SANCTORVM.

enim persecuti sunt Prophetas qui fuerunt ante uos.

Sancti Augustini

Doctrina generalis est, contra opiniones de scandalo crucis, & sunt adiectæ promissiones bonorum operum, interpretantes legem, Et simul traditur doctrina de fide exercenda in his operibus.

PRIMO.

Duplices sunt promissiones. Alie legales, que habent conditionem operum, & sunt additæ bonis operibus, seu meritis, ut, Qui dederit uni ex minimis potum aquæ, non perdet mercedem suam, Et hic. Beati mites. Beati pauperes spiritu &c. Sed cum legi nemo satisfaciat, hic quærendum est, quomodo bona opera placeant Deo, & quomodo hæ promissiones fiant ratæ. Ideo respondemus sicut aliàs sæpe dictum est. Lex sine Christo nõ prodest, sic autem ualet Lex, & sic ualent legales promissiones, cum prius apprehensa est promissio gratiæ donatæ propter Christum. Itaq; cum fide iusti sumus, deinde placet Deo inchoata obedientia, & meretur præmia, ac promissiones tunc ratæ sunt
quia

quia illa obedientia ducitur esse quædam legis impletio. Est igitur alia promissio propria Euangelij, gratuita, uidelicet reconciliationis & iusticiæ imputandæ propter Christum. Hæc promissio semper præluccere debet omnibus operibus & promissionibus, quia per filium habemus accessum ad Patrem. Hæc ideo præfati sumus, ut sciatur quomodo hæc promissiones legales ualeant & ratæ sint, iuxta illud, Per fidem stabilimus legem.

Hinc explicari etiam obiectio potest. Cum hic dicat homines beatos esse mansuetudine. Cur alibi dicitis, sola fide iustificari homines? Respondeo, hæc non pugnant. Oportet primum homines fieri iustos seu acceptos Deo, fide, gratis propter Christum, postea sunt etiam beati, id est, habentes dona & præmia à Deo, propter ceteras uirtutes. Hæc sine Sophistica hoc modo explicata facile intelligi possunt. Discamus igitur tradi hic promissiones legales seu bonorum operum, quæ sic accipiendæ sunt, ut semper præluceat promissio Euangelica gratiæ Christi.

DE PRIMO.

Promissiones

OMNIVM SANCTORVM.

Promissiones hoc loco propositæ dissentiunt à iudicio rationis, & sunt expositio legis Mosaicæ, Lex dicit, Bonis benè fore. Ac hìc dicit Christus, iustos futuros in paupertate, luctu, psecutiõe. Sed respõdet Christus, differri præmia præcipua, etsi in hac uita etiã cõseruari Ecclesiam oportet mirabilibus beneficijs In istis benè sit. (Dei.

Abel est iustus

Ergo Abeio bene sit.

Respondeo
primum ad minorem. Abel est iustus impu-

tatione, & habet inchoatam obedientiam, Sed quia in eo adhuc hæret peccatum, manet mors, & hæc natura uiciosa est subiecta cruci. Ideo differuntur præmia ad consummatam iusticiam, Deinde respondeas ad maiorem, iustis benè sit, iuxta consilium Dei, & post hanc uitam. Nam Deus ut seruet Ecclesiam, etiam in hac uita impertit ingentia dona, sed inter mirabilia certamina, sicut seruauit Ecclesiam in diluuiio, in Aegypto, in captiuitate Babylonica, & martyrum temporibus. Teneamus ergo hanc interpretationem legis, quam hìc Christus tradit, cum præmia pollicetur, & testatur partim in hac uita dari, partim post hanc uitam.

I

Tertio

DIE
TERTIO.

Sed hoc præcipuè discendum est in his con-
scionibus, quomodo fides in his promissioni-
bus exercenda sit. Iactamus fidem, & maxime
fugimus exercitia fidei. Christus prædicit hic
Ecclesiam fore in ærumnis, quia in his uult ex-
erceri fidem. Quomodo? Octo modis.

Primo. Agnoscendo gratiam promissam
propter Christum.

Secundo. Inuocando Deum.

Tertio. Impellendo ad bona opera, ut re-
tineatur beneficium Dei.

Quarto. Ad petendum & expectandum
auxilium, aduersus diabolum, aduersus hostes,
aduersus imbecillitatem propriam.

Quinto. Ad expectandam compensatio-
nem seu premia.

Sexto. Ad petendum auxiliū in tolerantia.

Septimo. Ad ostendendam gratitudinem,
& exempla, ut propagetur doctrina, & orne-
tur gloria Dei.

Octauo. Ut his exercitijs agitata & exus-
citata fides crescat, & crescant cætera dona.

Exemplum, Paulus in afflictionibus primum

cogitabat

OMNIVM SANCTORVM.

cogitabat an placeret Deo, quia ad afflictiones, & aduersi casus uidentur esse signa iræ Dei. Excitat igitur fidem, & sentit se propter Christum placere, & confugit ad Deum. Secundo inuocat, Tertio, agnoscens misericordiam Dei erga se, studet retinere beneficium, & cauet ne amittat iusticiam.. Quarto, Fide petit & expectat liberationem in afflictionibus, & auxilium aduersus diabolum. Quinto. Expectat præmia, & intuens fide in finem promissum, perfert præsentis ærumnas. Sexto. Fide petit auxilium & robur Spiritus, ut possit præstare patientiam, etiamsi mors oppetenda sit. Septimo. Statuit hæc officia necessaria esse ad ostendendam gratitudinẽ, ad propagationẽ Euangelij, agnoscit Deũ, mirabili cõsilio, sic uelle abolere peccatũ in carne nostra, et Ecclesiã mirabili modo glorificare. Octauo. Dat operam, ut crescat fides, & cætera dona.

Sic diues credẽs, inuocat Deũ, studet retinere iusticiã, Deo obtẽperat in officio liberalitatis, expectat uicissim auxiliũ à Deo in suis ærumnis, & expectat cõpensationem seu cõseruationẽ facultatũ, ostẽdit gratitudinẽ seu exẽpla, cupit augeri dona, augeri fidẽ. Sed q̃a pauci credũt, pauci ex-

DIE

pestant conseruationem facultatum, ideo animi sunt angustiores, & illiberales.

Hec generalia semper de promissionibus Legalibus tenenda sunt, ut meminerimus & in his promissionibus premiorum, exercendam esse fidem.

Beati pauperes spiritu.

Non uult deserri facultates sine uocatione, non approbat Monachatum, iuxta illud. Frustracolunt me mandatis hominum, sed concionatur Christus de uera inopia piorum, & fugientium impios quæstus, siue inopia sit fortuita, siue acciderit propter professionem Euangelij. Hos imopes omnes consolatur, & testatur inopiam non esse signum iræ Dei, & maledictionem, imò pollicetur præmia, Estq; opposita sententia legi, & imperijs mundi. Lex docet detrimenta facultatum esse poenas peccatorum, & maledictionem. Hic Christus docet pios, aliud esse iudicium de cruce secundum Euangelium. Nam afflictiones pijs non sunt signa iræ, sed fiunt exercitia fidei, sicut ubiq; clamitat Euangelium, Ecclesiam subiectam esse cruci, in durissimis afflictionibus summa lumina Ecclesiæ fuerunt, Christus, Ioannes

OMNIVM SANCTORVM,

Ioannes Baptista, Ieremias, Abel &c. Item imperia mundi dicuntur florere, cum habent opes, sic de Ecclesia & Pontifices sentiunt. At Christus hic testatur Ecclesiam potius florere in paupertate, ne desperemus propter inopiam.

Addit autem, Pauperes spiritu, id est, spirituali obedientia, patienter ferentes paupertatem, seu parati ad eam ferendam, si fuerint excussi ex facultatibus, sicut Abraham aliàs habebat facultates, aliàs uagabatur inops sine certis sedibus.

Beati lugentes.

Et hic loquitur de ueris doloribus piorum, siue propter professionem accidant siue à pœnis, aut morsibus diaboli orientur, ut, cum Dauid pulsus in exilium agnouit culpam, & sensit se puniri. In talibus ærumnis clamat conscientia, nos à Deo proiectos uel desertos esse. Sed uox Euangelij diuersum docet, Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Item, multæ tribulationes iustorum. Et hic promittitur consolatio, cum in hac uita, tum post hanc uitam, sicut docet totus Psal. quartus, Scitote quoniam mirificat Dominus sanctum suum, & exaudit me

DIE

cum clamo ad eum. Item 33. Pauper clamauit, et Dominus exaudiuit eum.

Beati mites.

Consolatur oppressos, qui non habent uindictam & defensorem, & docet priuatam uindictam Deo commendandam esse, sicut Ioseph, Israelita in Aegypto, Dauid sub Saule, pij sub Antiocho, Ecclesia sub Diocletiano, erant sine defensione. Clarius autem intelligetur hic locus, considerata ^{Antithesi} Antithesi. Tyranni existimant imperia retineri, & augeri acerbitate uindictae, Econtra Euangelium docet, ut in causa iusta simus constantes, nec tamen quæramus priuatam uindictam, sed exitus Deo commendemus. Et cum ex officio exercenda est uindicta, mitigemus eam, Sicut exempla Dauid, totam hanc doctrinam pingunt, Nunquam uoluit Saulem interficere, Deinde regnans, necessariam uindictam tamen sepe temperauit misericordia, pepercit Semei. Huc pertinent multa in Psalmis, ut Psalm. 36. Sauiantes exterminabuntur, sustinentes autem Dominum hereditabunt terram. Pharao deletus est, uicit Israel. Apostoli interfecti sunt, mansit tamen Ecclesia deletis tyrannis.

Promittit

OMNIVM SANCTORVM

Promittit igitur hic uersiculus oppressis, & uindice carentibus, ac non cupidis priuatae uindicta, conseruationem etiam in terra.

Quanquam autem haec proprie scribuntur propter Ecclesiam, tamē ut res sit magis perspicua, etiam politica exempla consideremus. In politica iusticia, clementia principibus, et mansuetudo priuatis utilis est, E contra, se uicia multis exitio fuit, non solum ^{summatim} monstris ^{salutaris} tyrannis, qui etiam alijs sceleribus polluti erant, ut Phalaridi, Dionisio, Neroni, sed etiam alioqui mediocribus, ut Pertinaci, Aureliano. Et saepe uidemus, priuatas offensiones magnas, patientia sanari. Hanc lenitatem maximē flagitat Christus, quia in Ecclesia incidunt periculose offensiones, Ideo toties dicit, Remittite & remittetur uobis. Et Christus lauans pedes Apostolis, uult nos sanare offensiones omni genere officij, Ideo dicit, exemplum dedi uobis. Et Petrus inquit Dilectio tegit peccata. Haec sententiae omnes huc transferantur, Et quia in periculis fama, aut rerum, si desit uindex, timemus nos & nostra peritura esse, ideo hic promittitur conseruatio, cum ait, Possidebunt terram, Si sicut Israel in Aegypto conseruabatur etiam si

DIE

mandatum erat, ut infantes interficerentur.

Beati, qui sitiunt & esuriunt
iusticiam.

Sitire iusticiam est, uero dolore & zelo affici, ut propagetur gloria Dei, ut iusta sit gubernatio, Et scandala, & mala exempla tollantur. Est autem hæc particula quasi declaratio, quædam superioris. Antea dixit salutarem esse clementiam, nunc addit hanc clementiam non debere esse dissolutionem seu ignauiam. Accedat zelus, sit uigilans, intentus, acer, unusquisq; in suo officio. Estq; opposita sententia Epicureis, qui nihil curant qualiacunq; uitia, seu religionum, seu alia, Vt nunc rident nos Epicurei, cum de idolatria, aut de libidinibus querimur. Hanc ignauiam detestatur Christus, & præcipit zelum, ac addit promissionem. Nam impij dicunt pios frustra moliri emendationem. Christus econtra promittit labores non fore inanes, Saturabuntur inquit. Item, hi sitientes intelligantur non ^{philosophi} Cynici, aliena uicia tantum reprehendentes, ad sua conuiuentes, sed sese quoq; emendantes, iuxta illud, iustus primum accusator est sui, postea occurrit alteri.

Beati

OMNIVM SANCTORVM
BEATI MISERICOR
DES.

Promittitur merces beneficis, qui defendunt
aut adiuuant afflictoſ, ut qui tegunt eos qui
propter profeſſionem Euangelij affliguntur,
iuxta Pſalmum, Beatus qui intelligit ſuper ege-
num & pauperem etc.

Beati mundi corde, id eſt, caſto, ſicut Ebre-
os dicitur, Septamini ſanctificationem, id eſt,
caſtitem ſine qua nemo Deū uidebit. Et uſita-
ta poena eſt libidinum cæcitas, ut Romanos pri-
mo, & Ephesios quarto dicitur.

Beati paciſci, id eſt, rectè dijudicantes ^{ad} dog-
mata, rectè ſanantes iniuſtas diſcordias Eccleſie,
uel regnorum, cedentes alijs bona conſcientia,
propter pacem: ^{ſacra placita}

Continetur autem hîc maxima pars Deca-
logi. Nam ad primum præceptum pertinent
hæ uirtutes, Veritas & fortitudo in confeſſione
de qua dicit, Beati qui perſequentionem patiun-
tur. Item, Fides expectans has promiſſiones, &
retinens ueritatem, propter has promiſſiones,
Item, patientia in quolibuſcunq; ærumnis. Nam

DIE OMNIVM SANCTORVM.

*hæ uirtutes sunt cultus, de quibus concionatur
primum præceptum:*

*Ad secundam tabulam pertinent, mansue-
tudo in mitiganda uindicta, beneficia, castitas,
Caritas, uel æquitas in facienda pace.*

*Ad primum præceptum perti-
net sitire iustitiam, id est,
zelus, &c.*

